Vojtová, Jarmila

Diferenční slovník

In: Vojtová, Jarmila. *Slovník středomoravského nářečí horského typu.* Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008, pp. [27]-167

ISBN 9788021046740

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/123780
Access Date: 27. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

DIFERENČNÍ SLOVNÍK

A

akštuk/apštuk, –o/–a, m. *nápravník (část vozu – viz obr. 7)*
ČJA III–134
33–21

alumetka/amuletka, –tke, f. *omeleta*
SSJČ amoletka
26–43

alstra, –e, f. *astra (Calistephus)*
18–82

+**angín**, –o, m. *sypek*
ČJA–163
Srov.: sepka, sípka, sipkuvina, sofka
31–42

aňička, –e, f. *rostlina netýkavka (Impatiens balsamina)*
18–81

apštuk viz **akštuk**

auslóg/hózlóg, –o/–a, m. *výkladní skříň obchodu*
36–21

B

baba, –i, f. (zprav. v pl. **babe**) *velké bouřkové mračno*: Nad Zlobicó só babe, bode bóřit.
SSJČ lid., Bš
11–26

babí plesk viz **plesk**

babócat, –ám, –áňí ned. *ponocovat, být vzhůru dlouho do noci*: Maňa už spí a ďedek bode babócat du nuce. Co babócáš, máš už dávno spat!
Odvoz.: **na– se**
20–56

babók, –a, m. *brouk*
(SSJČ babouk ‚pavouk') Bš, ČJA V–318

Srov.: brabrók
19–92

babolka, –e, f.
babola, –e, f.
1. *housátko*
SSJČ nář. babulka, Bš babuľa „lichotné jméno husí, zvl. v dětské řeči“, ČJA III–243
Dem.: babolenka
32–56
2. jen **babolka** *malé dítě*
expr.
Bš
Dem.: babolenka
30–52

babóňat, –ám, –áňí ned. *lelkovat*: Još tam nebabóňé a ďi du škule.
expr.
Bš
Odvoz.: **na– se**
29–61–1

babošit se, –ím se, zababošené ned. *balit se, chumlat se*
expr.
(SSJČ babuša ‚šátek na hlavu‘), Bš zababušit se
Odvoz.: **za–**
27–1

bacóch, –a/–o, m. *druh koláče, velký vdolek:* Hopekla sem bacóch, vezmite se.
Bš
26–44

bahňisku, –a, n. *bažina*
Srov.: bařisku
12–45

báchoř, –a/–o, m. *pečivo z bílé mouky, zadělávané mlékem a vejci*
Bš
26–42

bachroň, –a, m. *tlustý člověk*
expr.
(SSJČ bachráč)
Srov.: beča, břocháč
20–15

balduvica, –e, f. *silná hůl*
Bš
27–51

bamboláč, –a, m. *člověk se širokými tvářemi*
expr.
Bš
20–24–21

baňa, –ňe, f. *pohlavek, políček*: Dám ťe takovó baňo! Nežádé se mňe!
expr.
SSJČ nář., Bš
Srov.: břinkanec
23–6

bapka, –e, f.
1. *plod lopuchu*: Šél sem hóščím, a tu se na mňe nachetalu tech babek!
(SSJČ babka lid. ‚palička bodláku') Bš „caltha palustris", ČJA II–118
Srov.: knuflík, kutačka, lepáček, patáček 1, tvarúžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18–7
2. ve spoj.: (**hovázat) na bapko** *způsob vázání šátku v týlu* (*dozadu*)
SSJČ lid.
Srov.: hanačka
27–41

baretka, –tke, f. *druh ženské pokrývky hlavy*
SSJČ baretek, m.
27–55

baroša, –e, f. *jehněda*
SSJČ nář. baruška, Bš „kočička jívová", ČJA II–219
Dem.: baroška
18–25

bařisku, –a, n. *bažina*
(SSJČ bařina), Bš, ČJA II–136
Srov.: bahňisku
12–45

bďet, –ím, bďeňí (vo+4.p.) ned. *starat se o někoho*: Gdiž von bil malé a já sem vo ňé bďela.
(SSJČ bdít nad někým)
24–73, 29–72–11

beča, –e , f. *tlustý člověk*
expr.
Srov.: bachroň, břocháč
20–15

bečka, –e, f.
1. *sud*
SSJČ obl., Bš
26–84
2. *voznice na močůvku*
ČJA III–188
32–24
3. ve spoj. **je jag bečka** *o tlustém člověku*
expr.
Srov.: bigón, deňa 2, macek 2, sládek
20–15

bedinuvat/pedinuvat, –ujo, –uváňí (u+2.p.) ned. *sloužit u někoho*
37–4

bék, –a, m. ve spoj. **vežrané jag bék** *o tlustém člověku*
expr.
20–15

bévat, –ám, –áňí ned. *bydlet, žít*: Me sme bévali f posledňí chalópce. Maňa teď bévá v Rakósku.
SSJČ nář., Bš, ČJA I–184
31–12–1

bezinek, –nko, m. *keř bezu černého* (Sambucus nigra)
SSJČ bezinka, Bš bezinky „plody bezu“, ČJA II–119 (bezinky)
Srov.: chebz 1, smradlavé chebz (viz chebz 1)
18–25–1

bezór, –o, m. ve fraz. **chodé jag bezór** *o hubeném člověku*: V mláďi sem bela chodá jag bezór.
expr.
Srov.: šindel 2
20–14

bičisku, –a, n. *bičiště*
SSJČ nář., Bš
33–25

bidlu, –a, n.
1. *hřad, bidlo, na němž nocuje drůbež*
(SSJČ bidlo ‚delší tyč') ČJA III–239
Dem.: bidílku
32–23
2. ve fraz. **dlóhé jag bidlu** *o vysokém člověku*
expr.
Srov.: čagan 3, kojál
20–13

bídné, adj. *velmi hubený (o člověku)*
expr.
(SSJČ bídné dítě ‚neduživé') Bš
Srov.: vezíblé
20–14

bigón, –a, m. ve fraz. **je jag bigón** *o tlustém člověku*
expr.
Srov.: bečka 3, deňa 2, macek 2, sládek
20–15

bílé mňesík viz **mňesík**

bincák, –o, m. *druh knoflíku*
27–5

blaňa, –ňe, f. *škraloup na mléce*
Bš, ČJA I–106
Srov.: kúža, žbloňa
26–5

blaťisku, –a, n. *bláto, břečka*
expr.
Srov.: máčka, mačora, mačoranda, majda, sračka
11–28–2

blbosť, –ťi, f. ve fraz. **blbosť rúste bez díščo** *hloupost je věčná*
29–16

blem, citosl. ve spoj. **je blem blem** *o hloupém člověku*
expr.
Srov.: palica
29–16

blomba, –e, f. *plomba*
24–46

bloncat (se), –ám, –áňí ned. *toulat se, bloumat bez cíle*: Gde bloncáš celé deň?
SSJČ nář., Bš bloncat se
Odvoz.: **na– se**
23–36

blot, blojo, vebloté ned. *zvracet*
SSJČ blít, Bš
Odvoz.: **na–, ve–, pu– (se)**
24–49

bokvička, –e, f. *prvosenka jarní (Primula veris)*
(Bš „tykev“) ČJA II–116
Srov.: krupáč, krupáček
18–6

bór viz **bur**

bóřka, –e, f. *prejt*
(SSJČ bouřka nář. ‚jaternicová polévka‘)
26–32

bótka, –e, f., ve spoj. **špaččí bótka** *budka pro špačka*
ČJA II–38
19–5

brablenčák, –a, m.
brablenčisku, –a, n.
brableňisku, –a, n. *mraveniště*
(SSJČ brabenec ob., Bš brabľenec, ČJA V–321 brabenec, brablenec – u všech ‚mravenec‘)
Srov.: brablenčí kupeček (viz kupeček)
19–93

brablenčí kupeček viz **kupeček**

brabrók, –a, m. *brouk*
ČJA II–43
Dem.: brabróček
Srov.: babók
19–92

bránka, –nke, f. ve spoj. **kozí bránka** ve fraz.:Vešlo mo to kozí bránkó. Dostal se tam kozí bránkó. *dostat něco zadarmo, bez námahy*
expr.
29–72–3

brant, –o, m. *otrava krve*
24–47

branťit, –ím, ned. *modrat (o pokožce) při otravě krve*: Čapa jé još celá branťila.
24–47

bratráňe, –ete, n. (zprav. v pl. **bratráňata**)
bratříňe, –ete, n.(zprav. v pl. **bratříňata**) *příbuzní (bratranci a sestřenice)*
Bš bratráně „druhý bratranec, vlastník“
Srov.: sestříňe
30–21

brazlet, –o , m.
brazleta, –e , f. *náramek*
SSJČ říd.
27–6

brblón, –a, m.
hobrblanec, –nca, m. *člověk, který neustále reptá*
expr.
(SSJČ ubrblaný ‚nevlídný, ubrečený‘) Bš brbloň „brepta“, brbla „kdo rád brble“
Srov.: vrča
29–54–4

brce, –ete, n. *rozporka (část vah u vozu – viz obr. 7)*
SSJČ nář. i Bš brdce, ČJA III–139
33–21

brinďit se, –í se, ned. *rozednívat se*
ČJA II–151
Srov.: šírat (se)
10–6

brótfan, –a/–o m. *pekáč*
31–51

břak, –o, m. *jeřáb břek*: Na krajo lesa rústli samí břaki.
SSJČ nář., Bš „lesní strom, pirus“
18–25

břakiňa, –ňe, f. *červenohnědé malvičky jeřábu břeku*: Na břakiňách si na pudzem pochutnávali nekeří ftácí.
SSJČ břakyně nář., Bš
18–25

břed, –o, m. *vřed*
Bš, ČJA I–70, V–319
24–43

břéskat, –ám, –áňí ned. *hlasitě křičet, vříškat*: Gdo mo co hoďelál, ži tak břéská?
expr.
Bš
Odvoz.: **na– se, ruz– se, ve– se, za–**
22–12

bříďit se, –ím se, zbříďené ned. *velmi se lekat*: Maňa bela takuvé hostrašenec, furt se bříďila jak malí ďecku.
SSJČ i Bš zbřídit se
Odvoz.: **z–**
29–62–5

břím, –o, m. *modřín (Larix)*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–71
18–26

břinkanec, –nca, m. *políček, pohlavek*
expr.
Bš
Srov.: baňa
23–6

břinkat, –ám, –áňí (+ 4.p.) ned. *tlouct, bít někoho*: Mama ho břinkala hlava nehlava.
expr.
Bš
Odvoz.: **z–, na–** (**+** 3.p)**, du–/do–**
23–6

břoch, –a/–o/–u, m.
1. *břicho*: Bulí ho břoch. Hoš má plné břoch.
SSJČ břuch nář., ČJA I–50, V–19
Dem.: břóšek
20–27–1
2. ve spoj. **má velké břoch** *o tlustém člověku*
20–15

břocháč, –a, m. *tlustý člověk*
expr.
Srov.: bachroň, beča
20–15

břóskat se, –á se, –áňí ned. *(o kočce) projevovat pud k páření*
(Bš břéskat „vříškati“) ČJA III–222
Srov.: prskat se
19–23

budlička, –e, f., (zprav. v pl. **budličke**) *jehlička jehličnatého stromu*
Bš bodličky „jehličí“ (ČJA II–72 bodličky ‚spadané suché jehličí, i zelené‘)
18–26

budličí, –í, n. *jehličí zelené i suché*
SSJČ bodličí nář. (Bš bodle, bodličky) ČJA II–72
18–26

bur/bór, –o, m.
burek, –rko, m. *borovice (Pinus*)
SSJČ nář. i Bš bor, ČJA II–70
18–26

burgiňa/burina, –e, f. *krmná řepa*
ČJA III–118 burgiňa
Srov.: kravina
18–44

but, –o, m. *bota*
SSJČ bot nář., Bš, ČJA I–88, V–125
Dem.: butek
27–7

butek, –tko, m. *malá násypná železná kamínka*
ČJA I–172
Srov.: kanónek, kutílek, vincek
31–6

bzďina, –e, f. i m. *slabý člověk*
expr.
(SSJČ nář. ‚pšouk‘)
Dem.: bzďinka
20–16

bzďit, –ím, –ení, zabzďené ned. *slabě topit*
(SSJČ bzdít nář. ‚málo hořet')
Odvoz.: **za–**
Srov.: pusmraďit, zapšóknót
31–6

bziknót, –o, bziknoťí dok. *rychle, krátce stříknout*: Vona si bzikla tó pompičkó [od sifonové lahve] do hobe.
expr.
(SSJČ bziknout ‚zabzučet')
51–31

C

cajduch, –o/–a, m. *staré, špinavé oblečení*
expr.
27–16

cafór/camfór, –o/–a, m. *kousek látky*
SSJČ nář. camfour (Bš cafór, cafórek „utržený kus sukně")
Dem.: cafórek**,** camfórek
27–15

cák, –o, m. *struk u vemena*
SSJČ nář., Bš, ČJA III–177
19–12

capratá, subst. adj. *zelná polévka*
(Bš caperatý „střapatý", capry pl. f. „střapy")
Srov.: córačka
26–61

casnuvat, –ojo/–ujo, hocasnuvané (s+7.p.) ned. *tahat, smýkat, třást*: Casnuvál s ňém jak steklé.
expr.
SSJČ nář. i Bš casnovat
Odvoz.: **ho–**, **za–, na– se**
23–55

cébrat, –ám, pucébrané (+4.p.) ned. *bryndat vodu*
SSJČ nář. cejprat, Bš
Odvoz.: **na–, pu–, ve–, rus–**
51–31

ceďák, –o, m. *cedník*
SSJČ nář. (Bš cezák)
31–51

cefna, –e, f. *konev*
Bš
Srov.: kumva
32–31

cegán/cigán, –a m.
1. *lhář, podvodník*
expr.
SSJČ nář. i Bš cigán, ČJA V–217
Srov.: holhanec/volhanec, pocař/pucař
29–74–83
2. ve spoj.: **lže jak cegán** *velmi lže, je prolhaný*
expr.
SSJČ nář.
29–74–83

cegáňit/cigáňit, –ím, –ení ned. *lhát, klamat*
expr.
SSJČ nář. i Bš cigánit, ČJA I–77
Odvoz.: **na– (se), za–**
Srov.: pocuvat/pucovat
29–74–83

cegánské tabák viz **tabák**

celňík, –o, m. *jitrocel kopinatý (Plantago lanceolata)*
SSJČ nář. (Bš „jitrocel menší") ČJA II–102
Srov.: jazéček, psí jazéček (viz jazéček)
18–6

cép, –o, m *popruh u nůše*
(SSJČ cíp ‚špičatý konec nebo roh něčeho, zprav. nějaké tkaniny') ČJA III–166
32–31

cepíc, –a, m. *biják cepu (viz obr. 3)*
Bš, ČJA III–77
32–3

cibéba, –e, f.
cibépka, –e, f. *rozinka*

SSJČ cibéba nář., ČJA II–226
Srov.: hruzenka
26–46

cibíl, –o, m. *civilní, nevojenská služba i nevojenský oblek*
SSJČ civil
39–11

cigára, –e, f. *druh uzeniny podobné párku*
(SSJČ ‚doutník')
26–32

cimrman, –a, m. *tesař*
34–21

cirgulka/cirkulka, –e, f. *cirkulárka*
SSJČ cirkulárka
34–21

clómek, –mko, m. *malý záhonek*
Bš
50–12

cóďit, –ím, vecózené ned.
1. *čistit studnu*
Bš , ČJA I–219
Odvoz.: **ve–**
32–22
2. *čistit obilí na velkookém sítě*
SSJČ cídit ‚čistit', Bš, ČJA III–91
Srov.: stáčet
32–46–3

cochta, –e, f. *střední kování na rozporce (viz obr. 7)*
ČJA III–141
33–21

coml, –a, m. *šidítko*
SSJČ cumel
Srov.: dodlák, šiďák
25–63

córačka, –čke, f. *zelná polévka*
SSJČ nář., Bš

Srov.: capratá
26–61

crčák, –o, m. *silný déšť*
expr.
(Bš voda teče crčkó)
Srov.: chrsták
11–28

cvilichuvice, –0, plt. f. *druh kalhot z hrubé látky (cvilichu)*
(SSJČ cvilich)
27–2

cvrk, –a, m. *člověk malého vzrůstu*
expr.
(SSJČ říd. i Bš ‚cvrček')
Srov.: kerísek, malí pivu (viz pivu), pakátl
20–12

Č

čagan, –o/–a, m.
1. *kovaná hůl se sekyrkou*
SSJČ nář., Bš/Kt
27–51
2. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
Srov.: čangala, haloza 2, ráhnu, špigér
20–13
3. ve spoj.: **dlóhé jako čagan** *o vysokém člověku*
expr.
Srov.: bidlu 2, kojál
20–13

čangala, –e, m. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
(Bš/Kt čangál „vytáhlý člověk")
Srov.: čagan 2, haloza 2, ráhnu, špigér
20–13

čapa, –e, f.
1. *zvířecí noha, tlapa*
(SSJČ nář. noha n. ruka), Bš

Dem.: čapka
19–12
2. *noha člověka*
Dem.: čapka
20–26

čapáč, –a, m. *člověk s nápadně velkýma nohama*
20–26

čapka, –e, f.
1. *nožka u houby*
18–9
2. ve spoj. **hosí čapka** *rostlina kontryhel (Alchemilla)*: Pré hosí čapko hóžívajó žencký, gdiš chcó mňet malí.
(SSJČ husí nožka), Bš
Srov.: hosí noška (viz noška), rosička, rosňička
18–6

čáruvat, –ojo/–ujo, čáruváňí/–ováňí ned. *jít rychle, energicky*: Jen co se s teho trošku dostál, jož zasi čáruvál do lesa.
expr.
(Bš čarúvat, čářit)
23–33

čepák, –o, m. *nádoba na smetanu*
SSJČ nář. (Bš „hliněná, černá nebo červená nádoba na vodu s hrdlem a menším hrdlem z boku“)
Dem.: čepáček
31–51

černá jahuda viz **jahuda**

čerňica, –e, f. *ostružina*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–97
Srov.: strožena
18–25–1

čertuvice, –ic, plt. f. *druh mužských kalhot*
27–2

červená jahuda viz **jahuda**

česnečka, –e, f. *česneková omáčka*
(SSJČ ‚česneková polévka')
26–64

čičkrdle/čičkrgle/čičkrle/pičkrle/tičkrdle, –ete, n. *špaček, součást hry na špačka*
SSJČ tyčkrle nář.
42–4

čistá, subst. adj. f. *kořalka z čistého lihu ředěná vodou*
SSJČ nář., Bš/Kt
26–86

čisťit se, –ťí se, ned. *(o krávě) zbavovat se po porodu lůžka*
SSJČ nář., ČJA III–173
Odvoz.: **s–**
19–23

člopek, –pko, m. *jamka pod oknem, v níž je nádobka na stékající vodu*
Bš
31–21

čmaja/šmaja, –e, f. *kořalka*
expr.
26–86

čpánka/špánka –e, f.
1. *borůvka*
(ČJA II–96 špánka)
Srov.: džbánečka, špánka, černá jahuda (viz jahuda 1)
18–25–1
2. *borůvkový porost*
18–25–1

čučkuvica, –e, f. *čočková polévka*
26–61

čupjet, –ím, čupjeňí ned. *sedět na bobku, dřepět*
SSJČ čapět nář., Bš čapět, čopět, ČJA I–31
Srov.: seďet na kutko (viz kutek)
Odvoz.: **na– se**
23–25

čupnót (se), –o, čupnoťí dok. *dřepnout si*: Čupla se du tráve a začla bréskat.
expr.

SSJČ čapnout nář., Bš
Odvoz.: **při– se**
23–25

čuráčkovo procesí viz **procesí**

D

deňa, –ňe, f.
1. *tlustý člověk*
expr.
Srov.: macek 1
20–15
2. ve fraz. **je jag deňa** *o tlustém člověku*
Srov.: bečka 3, bigón, macek 2, sládek
20–15

derázek, –sko, m. *roští*
Bš
31–61

deráska, –ske, f. *otep z roští, z posekaných větví*
Bš
31–61

deska, –e, f.
1. *prkno*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–190
34–21
2. *odhrnovačka (horní část radlice, která klopí brázdovou skývu – viz obr.6)*
ČJA III–39
Srov.: plutna 2
32–42–2

dlaščka, –e, f. *tenký, nezralý hrachový lusk*
SSJČ nář. dlášťka, Bš, ČJA II–22
18–43

dlóhí vedeňí viz **vedeňí**

dnu, –a, n. *dno vozu*
(SSJČ ‚spodní plocha nádoby, vodní nádrže, prohlubně atd.') ČJA III–146

Srov.: spudňica
33–2

dóda, –i, m. *dědeček*
expr.
Bš
Srov.: ďedóch, ďerôšek
30–21

dodlák, –o/–a, m. *šidítko*
ČJA I–26
Srov.: coml, šiďák
25–63

dochna, –e, f. *velká peřina na přikrytí*
SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I–161
31–42

dokořeňí, **dukuraň, +dukuřeňa** adv. *dokořán*
(SSJČ říd. dokořen)
31–32

dondoš/dindoš, –a, m. *bramborový knedlík*
(Bš dondel, dondýlek „uzílek, chumáček“)
26–69

dort, –o, m. *kaše se škvarky*
26–66

došička, –e, f. *chryzantéma*
Srov.: fšesvatka
18–82

drábica, –e, f. *ramena u dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
Bš, ČJA III–48
Srov.: ramínka, vuďič
32–42–3

drápat se, –o se, –áňí (v+6.p.), ned. *vrtat se v jídle*
expr.
(SSJČ i Bš v ob. významu)
Srov.: frfňit se, mrvit se, šošňit se
26–19

dráteňík, –a, m. *jahelná kaše*
26–6

drhluvat, –ujo, –uváňí (+4.p.) ned. *drhnout len z pálek*
32–46–6

drohí sňídaňí viz **sňídaňí**

drúbeř, –e, f. *drůbež*
ČJA III–223
32–55

drubeřárňa, –e, f. *drůbežárna*
ČJA III–238
Srov.: slepičárňa
32–15

drubuške, adj. *velmi drobný, malinký*
(SSJČ droboučký), Bš/Kt
20–12

drupke, –ú, plt. m. *drobenka*
(Bš „hrubší strouhánek“) ČJA I–142
Srov.: híška, pusépátku
26–46

drvař, –a, m. *dřevař*
SSJČ zast. a nář.
32–9

drvu/drvo, –a, n. *dřevo, kus dřeva*
SSJČ drvo zast. a nář.
32–9

držgroš, –a, m. *lakomec*
expr.
(SSJČ držgrešle, Bš/Kt drškuška)
Srov.: hladňoch, chrtón, skrblant/zgrblant, škrťa, škrťón
29–62

dřeňica, –e, f. *dřevěný trámek v podlaze stání*
(Bš „tenké prkno na krytí stropu“) ČJA III–24
Srov.: plaňka
32–23

dukaňené, adj. *ušpiněný, poslintaný*: Déte mňe ňáké hadr, ať néso celé dukaňené!
expr.
(SSJČ kanit, Bš kanit se – oba ‚slintat')
20–47

dukuraň, dukuřeňa viz **dokořeňí**

dumenta adv. *docela, úplně, beze zbytku*: Vypil tu dumenta. Vzali mu fšechnu dumenta.
(SSJČ zast. a nář. ani ment ‚vůbec ne, docela nic') Bš mentem „všecko"
50–33

dumudřinuvat, –ojo/–ujo, –uvané/–ované (+4.p.) dok. *zbít někoho tak, až bude mít modřiny*
expr.
23–6

dunka, adv. *domů*: To víte, s prázdnó jé dunka neposťili!
(ČJA V–382 dumka)
46–71

durch, adv. *skrz naskrz, úplně*: So durch promoklé.
11–28–1, 48–12

dutáď, adv. *dotud, do té míry*
(SSJČ dotad)
47–21

dvírca, –ú, n. plt. *malé dveře, dvířka*
SSJČ nář., Bš dvérca, ČJA III–29
32–2

džbánečka, –e, f.
1. *borůvka*
ČJA II–96 žbánečka
Srov.: čpánka, špánka, černá jahuda (viz jahuda 1)
18–25–1
2. (zprav. v pl. **džbánečke**) *borůvkový porost*
18–25–1

džgaja, e, f. *nedobrá, nechutná omáčka*
expr.
Srov.: máčka 1
26–63

džigat, –ám, –áňí (+4.p.) ned. *bodat (o hmyzu)*
expr.
(Bš „bodati někoho palcem")
19–9

džignót, –o, džignoté (+4.p.) dok. *bodnout (o hmyzu)*: Džigla jé fčela.
expr.
Bš
19–9

Ď

ďedóch, –a, m.
ďeróšek, –ška, m. *dědeček*
expr.
ČJA I–6, V–327
Srov.: dóda
25–8, 30–21

ďidloška, –e, f. *kachňátko*
ČJA III–248
32–56–1

ďiťátku, –a, n. *malé dítě, děťátko*
SSJČ diťátko nář.
25–7

ďivučák, –a, m. *jalový, bujně rostoucí výhon stromu*
(SSJČ divočák, Bš divočiak – oba ‚divoké prase')
Srov.: zluďéj
18–11

ďupa, –i, f.
1. z*adnice, zadek*
expr.
Bš
20–27–4
2. ve fraz. **je tma jak v ďupi** *je velká tma*
expr.
Srov.: mňech, žuk
10–6

E

enec zájmeno *nic*: Najdeš tam leda enec!
expr.
48–1, 50–33

ertepla, –e, f. *brambor*
SSJČ zast. a ob.,ČJA III–111
Srov.: jablóšku, zemskí japku (viz japku 3)
18–44, 26–69

F

fajka, –e, f. *dýmka*
SSJČ nář., Bš
26–91

falář, –a, m. *farář*
ČJA II–189
43–1

famfola, –e, f. *první mléko po otelení*
Srov.: zdujke
19–26, 32–52–4

fandla, –e , f. *zednická naběračka malty*
SSJČ fanka
34–15

fasuňik, –a, m. *žebřiňák*
SSJČ fasuňk, fasuněk ‚vůz s korbou', Bš „žebřiny vozové", ČJA III–120
33–2

fčelák, –a, m. *čmelák*
ČJA II–52
19–93

fčíl, fčile, fčilká adv. *nyní, teď*
SSJČ včíl, včilka nář., Bš fčili, fčilkum, ČJA V–388
47–11

fešačka, –e, f. *milá, milenka*

SSJČ nář., ČJA I–9
25–3

fešák, –a, m. *milenec, nápadník*
SSJČ nář., ČJA I–9
25–3

ficulka, –e, f. *bramborová placka*
26–69

fijavica, –e, f. *vichřice se sněhem (popř. s deštěm)*
SSJČ fujavice, Bš fujavica, ČJA II–162
Srov.: puvija, zametaňica
11–24

filcák/filčák, –o, m. *plstěný klobouk*
27–54

finančák, –o, m. *finanční úřad*
40–8

firčka/frčka, –e, f. *druh knoflíku*
SSJČ nář., Bš „čamrda“
27–5

firhaňka, –e, f. *záclona*
SSJČ firhaněk m.
31–45

fjertoch, –a/–o, m. *zástěra*
SSJČ nář., Bš
27–25

flaneruvé, adj. *flanelový*: Tenkrát se nusili takuví kušilke flaneruví.
SSJČ flanelový
27–15–1

flaša, –e, f. *láhev*: Nalé tu du flaše!
SSJČ zast. a nář., Bš
31–51

fós, –o/–a, m.
1. (zprav. v pl. **fóse**) *osina u obilí*
(SSJČ fous, vous ‚něco podobného vousu‘, SSJČ i Bš fouska ‚osinatá pšenice‘)

ČJA III–86
Srov.: vusťina
18–4
2. zprav. pl. **fósa** *vousy, plnovous*
20–23, 28–3

fotru, –a, n. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*
(SSJČ futro ob. ‚podšívka') ČJA III–158
Srov.: pedoša, pedoška, putklad
33–42

franta, –e, m. ve spoj. **vužralé franta** *druh cukroví/sladkého pečiva, rumový řez*
26–45

frčka viz **firčka**

frfňa, –ňe, m. i f. *člověk, který se nimrá v jídle*
expr.
26–19

frfňit se, –ím se, pufrfňené ned. *nimrat se (zprav. v jídle)*
expr.
SSJČ nář. expr., Bš
Srov.: drápat se, mrvit se, šošňit se
Odvoz.: **pu–, rus–, du–**
26–19

frňa, –ňe, m. *nadutý člověk*
expr.
Srov.: namrčenec, nápara
29–62–1

fšesvatka, –e, f. *chryzantéma*
Srov.: došička
18–82

+furhóz, –o/–a, m. *průjezd, vjezd do domu*
31–3

fuřtufka, –e, f. *druh čepice*
27–55

G

gábl, –o/–a , m. *jídlo*: Co dnes máme na gábl?
(SSJČ ‚přesnídávka')
Dem.: gáblík
26–13

gaťe/kaťe, –ťí, f. pl. t.
1. *kalhoty*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–78, V–218
27–2
2. ve spoj. **malí gaťe** *ženské spodní prádlo*
27–3

gaval/gavál, –o, m.
gavalec, –lco, m. *velký kus chleba*
SSJČ zast. a nář. kaval ‚velký kus', Bš gaval, ČJA V–220
26–41

gebeňa/kebeňa, –e, f. *hlava*
expr.
(SSJČ kebule, Bš gebula)
Srov.: lebeňa, šiša 1, škupek
20–24

gimnáska, –e, f. *gymnázium*
41–1

gíz, –a/–o, m. *drobný štěrk*
15–3

glgat, –ám, naglgané (+4.p.) ned. *pít moc a rychle (zejm. alkohol)*: Neglgé tu tak, bodeš vužraté!
expr.
Bš
Odvoz.: **na–** (**se**), **ve–**
Srov.: nadrat se, nažrat se
26–82

globat (se), –o/–u, –áňí ned. *klovat (se)*: Kořátku se globe.
(Bš klubák „zobák")
Srov.: klot (se)
Odvoz.: **ve– se**
19–42

gloznáňí viz **klozna**

gombík/kombík, –o/–a, m. *knoflík*
SSJČ nář. i Bš gombík
27–5

goražina, –e, f. *vrchní sukně*
27–24

graca, –e, m. i f. *nešika*
expr.
(SSJČ i Bš ‚motyka')
Srov.: muňa/moňa, neréda, šiša 2
29–72–1

grém, –o, m. *krém na boty*
27–73

grífa viz **rífa**

gvelbuňk/kvelbuňk, –o, m. *klenutý strop*
(SSJČ i Bš kvelb ‚klenutá místnost, kupecký krám')
31–33

H

haďí mlíku viz **mlíku**
haďí šidlu viz **šidlu**

hadra, –e, f. *hadr*
SSJČ nář., ČJA I–168
28–42

hachla, –e, f. *drhlen (nástroj na drhnutí lnu)*
SSJČ nář., Bš
32–46–6

hachluvat, –ujo, –uváňí (+4.p.) ned. *česat len na drhlenu, protahovat*
SSJČ nář., Bš
32–46–6

halama, –e, m. *člověk mohutné postavy*
expr.

(SSJČ ob. expr. ‚hrubý, neotesaný nebo též neobratný člověk', Bš „hrubý, neotesaný chlap")
Srov.: hranál, hromál
20–17

haloza, –e, f.
1. *větev*
SSJČ zast. a nář. (Bš haluz) ČJA II–76
Dem.: halóska, halóška
18–23
2. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
Srov.: čagan 2, čangala, ráhnu, špigér
20–13

hambálek, –lko, m. *bidýlko pod kamny*
SSJČ nář., ČJA I–170
Srov.: ráhinku
31–44

hanačka, –e, f. ve spoj. **(hovázat) na hanačko** *způsob vázání šátku v týl (vzadu)*
Srov.: bapka 2
27–41

harabóz, –a/–o, m.
harabóze, –ú, plt. m.
harabózí, –í, n. *staré opotřebované věci*
expr.
Bš harabúzí
31–4

harmara, –e, f. *skříň*
SSJČ nář. armara, ČJA V–246
31–44

hasenda, –e
hasička, –e f. *hasičská nádrž*
42–2

hedbáví, –í, n. *hedvábí*
SSJČ zast.
27–15–1

hedbávné, adj. *hedvábný*
SSJČ hedbávný zast.
27–15–1, 27–24, 27–25

+herptál/herpál/hertál, –o, m. *věno*
Bš ertál
44–1

hífla, –e, f. *dřevěný sušák na seno*
32–46–4

hinačí/jinačí, adj. ve spoj. **je hinačí** *je těhotná*
25–5

hinadema, adv. *jinudy*
Bš
Srov.: jinadem
46–4

hindá adv.
hindevá/hinedvá, adv. *jindy*
(SSJČ jindava) Bš
46–1, 47–12

+**hintres**, –o, m. *úrok*
SSJČ nář.
40–3

hiščera, –e, f.
hiščerka/jiščerka, –e, f. *ještěrka*
Bš hiščerka, iščerka, ČJA II–66
19–81

híška, –e, f. *drobenka*
ČJA I–142
Srov.: drupke, pusépátku
26–46

hladňoch, –a, m. *lakomec*
expr.
Srov.: držgroš, chrtón, skrblant/zgrblant, škrťa, škrťón
29–62

hlatku adv. ve spoj. **je hlatku** *je náledí, je kluzko*
(SSJČ hladký led, hladká klouzačka)
Srov.: klísku
11–23

hlava, –e, f. ve spoj. **haďí hlava, kuňí hlava** *vážka*
ČJA II–49
Srov.: šidlu, židlu 3
19–93

hlavačica, –e, f. *zelná sazenice*
SSJČ nář. hlavatice, ČJA–II–15
18–53

hlísta, –e, f. *žížala*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–62
19–82

hlobňa, –ňe, f. *hluboká voda, hlubina, hloubka ve vodě*
12–43

hluchón, –a, m. *hluchý nebo nahluchlý člověk*
expr.
Bš hluchoň
24–46

hnujňica, –e, f. *bočnice u vozu*
(SSJČ říd. hnojnička ‚vůz na hnůj') Bš, ČJA III–147
Dem.: hnujňička
33–2

hňápat, –o, –áňí (+4.p.) ned. *rychle, nenasytně jíst*: Nehňápé tu tak du sebe! Fšecko zhňápe.
expr.
Bš
Odvoz.: **z–, na– se**
26–18

hňápón, –a, m. *člověk, který jí rychle, nenasyta*
expr.
26–18

hňetka, –e, f. *bramborová kaše*
Bš „kaše z brambor a mouky“
26–66

hňízdu, –a, n. *plněné cukroví ve tvaru včelího úlu*
26–45

hobrblanec viz **brblón**

hočet, –í, –eňí, ned. *bučet (o krávě)*
expr.
(SSJČ hučet ‚vydávat silný temný zvuk‘, Bš voda hučí) ČJA III–179
Srov.: řvat
32–52–3

+hofer, –a, m. *podruh, nájemník*
SSJČ nář., Bš
32–1

hofrňenec, –nca, m. *špinavý, usmrkaný člověk, zprav. dítě*
expr.
SSJČ ob. ufrněný
Srov.: hosoplenec
28–14

hohampésat (se), –ám, –ané (+4.p.) dok. *unavit (se), utahat (se)*
expr.
Bš
29–73–1

hóhat, –ám, –áňí (+4.p.) ned. *rozdávat*
expr.
30–3

hohňiličené, adj. *změklý (zprav. o tvarohu)*: hohňiličené tvaruh
(Bš hnilica „hruška zahniličená“)
Srov.: hosířené
26–53

hóhrabečňík, –a, m. *velkooké obilní síto*
SSJČ ouhrabečnice, Bš, ČJA III–90
32–3

hochu, –a, n. ve spoj. **sloňí hochu, volskí hochu** *jitrocel větší (Plantago maior)*
SSJČ volské ucho lid., Bš volí ucho
Srov.: hošatec, meší hóšku (viz hóšku), psuser, psusel
18–6

holhanec/volhanec, –nca, m. *lhář*
expr.
(SSJČ ulhaný obl. mor.) Bš
Srov.: cegán/cigán, pocař/pucař
29–74–83

homknót, –o, –oté/homklé dok. *zmoknout*
(SSJČ umoknout)
11–28–1

hompat (se), –ám/–o, puhompané (+4.p.) ned. *houpat (se)*: Poťte se hompat. Puhompé mňe!
Bš
Odvoz.: **na– se, pu– (se), ruz– (se)**
23–26

hópat, –o/–ám, –áňí ned. *skákat*: Ďecka, nehópéte tak, fšecko se třese.
Bš „nepěkně skákat“
Odvoz.: **na– se**
23–41

hópnót, –o, hópnoťí dok. *skočit*
Odvoz.: **ve–**
23–2, 23–41

+hornódla, –e, f. vlásenka
28–2

hóseňica, –e, f.
hósinka, –e, f. *housenka, larva motýla*
SSJČ zast. a nář. housenice, Bš húsenica, ČJA II–55, V–46
Srov.: hóska
19–94

hóseří, –ú, pl. m. *neposečená stébla za sekáčem*
ČJA III–69
Srov.: mozekaňí
32–46–1

hosí čapka viz **čapka**
hosí noška viz **noška**
hósinka viz **hóseňica**

hósírek, –rka, m. ve spoj. **je jag hósírek** expr. *o slabém člověku*
20–16

hosířené, adj. *změklý (zprav. o tvarohu)*
Srov.: hohňiličené
26–53

hóska, –e, f. *housenka, larva motýla*
Bš/Kt, ČJA II–55
Srov.: hóseňica, hósinka
19–94

hosoplenec, –nca, m. *špinavý, usmrkaný člověk (zprav. malé dítě)*
expr.
SSJČ usoplenec obl.
Srov.: hofrňenec
28–14

hostaté, adj. *unavený*: Aňi hnót sem se nemuhla, jak sem bela hostatá.
SSJČ ustátý, Bš ustat „unavit se“
29–73–1

hošák, –a, m. *škvor*
Bš, ČJA II–58
19–93

hošatec, –tca, m. *jitrocel větší (Plantago maior)*
Srov.: sloňí hochu, volskí hochu (viz hochu), meší hóšku (viz hóšku), psuser, psusel
18–6

hošklebenec, –nca, m. *ušklebený člověk*
expr.
29–66

hóšku, –a, n. ve spoj. **meší hóšku** *jitrocel větší (Plantago maior)*
(SSJČ myší ouško lid., Bš myší úška „Gnaphalium dioicum“) ČJA II–103
Srov.: hošatec, sloňí hochu, volskí hochu (viz hochu), psuser, psusel
18–6

hošoplstané/vošoplstané, adj. *ošumělý, odřený, opotřebovaný (např. o klobouku, o oděvu*)
(Bš vošoplsta „nepořádný, ošumělý člověk“)
27–16

hozďidlu, –a, n. *udidlo (viz obr. 3)*
SSJČ udidlo, ČJA III–156
Srov.: klozna, kloznáňí
33–42

hózlóg viz **auslóg**

hóžev, –žve, f.
hóžva, –žve, f. *houžev u plužních koleček (viz obr. 9)*
(SSJČ houžev ‚prut zkroucený jako provaz, provaz zejména lýčený‘) ČJA III–47
32–42–3

hranál, –a m. *člověk mohutné postavy*
expr.
(SSJČ hranáč)
Srov.: halama, hromál
20–17

hrča, –e, f. *boule*: Na prsťe se jí uďelala taková hrča!
SSJČ nář., Bš, ČJA I–68
24–41

hrk, citosl. ve fraz. **je hrk** expr. *je zbrklý, ztřeštěný*
Srov.: je praščené peklem (viz peklu)
29–51–2

hrkač, –a, m. velikonoční řehtačka
SSJČ nář., Bš/Kt hrkláč, ČJA II–213
Srov.: klepač
44–31

hrnec, –nca, m. *květináč*
(SSJČ ‚nádoba‘) ČJA I–152
Srov.: kvjetňák
18–8

hrníček, –čko, m. *malý hrnek*
SSJČ hrníček, ČJA I–139
31–51

hrobé, adj. *velký (o člověku)*: Petr jož je hrobé chlapík.
(SSJČ hrubý – v jiných spojeních ‚veliký'), Bš
20–17, 25–7

hromál, –a, m. *člověk mohutné postavy*
expr.
Srov.: halama, hranál
20–17

hrošťica, –e, f. *plod hrušně, hruška*
18–28

hrum, –o, m. ve fraz. **čočí jako hrum** *mračí se*
expr.
(Bš hledí jako hrom na žabu)
21–1, 29–61–31

hrutek, –tko/–tka, m. *nádoba na dojení mléka*
SSJČ hrotek nář., Bš, ČJA III–178
32–52–4

hruzenka, –e, f. *rozinka*
ČJA II–226
Srov.: cibéba, cibépka
26–46

hružďí, –í, n. *suché chrastí*
SSJČ nář. i Bš rožďí
31–61

hřebík, –o, m. *hřeb u bran (viz obr. 4)*
ČJA III–51
Srov.: zob
32–42–4

hřebit se, –í se, ned. *projevovaný pohlavní pud u kobyly (kobyla chce hřebce)*
SSJČ nář., ČJA III–194
19–23

hřebla, –e, f. *hřebelec*
SSJČ hřeblo n., ČJA III–197
Srov.: žberce
32–51–4

hude, –ú, plt. m.
1. *pouť (titulární slavnost), církevní slavnost k uctění světce, jemuž je zasvěcen místní kostel*
ČJA II–222
44–33
2. *posvícení, tzv. císařské (kolem 16. října)*
SSJČ hody plt. nář., Bš, ČJA II–223
44–34

húlka, –e, f.
1. *držák cepu (viz obr. 3)*
(SSJČ v ob. významu) ČJA III–79
32–3
2. *hrabiště (viz obr. 2)*
(SSJČ v ob. významu) ČJA III–102
32–3
3. *tlukadlo, pohyblivá část stojaté máselnice (viz obr. 1)*
(SSJČ v ob. významu) ČJA I–115
Srov.: sklókačka, sklókač, sklókadlu
26–51

húra, –e, f.
1. *půda domu*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–196
31–3
2. *místnost, kam se ukládá zrno*
ČJA III–96
Srov.: sépka
32–21

hutař/hotař, –a, m. *noční hlídač*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–170
37–3

huvadu, –a, n. *ovád*
Bš, ČJA II–53
19–93

Ch

chábí, –í, n. *křoví*: Klocí přilézli k chebzuvímu chábí a skuvali se v ňem.
SSJČ chabí nář. (Bš „drobné roští“)
Srov.: charabelí
18–21

chalópské/chalópcké, –íhu, subst. adj. *chalupník*
SSJČ nář.
32–1

charabelí, –í, n. *křoví*: Králík hotekl du charabelí.
(Bš charabéľ, charabeľa „starý strom“)
Srov.: chábí
18–21

chebz, –o, m.
1. též ve spoj. **smradlavé chebz** *keř bezu černého*: Tam belu tulí chebzo, že sme se v ňem skuvali.
SSJČ nář., Bš, ČJA–119
Dem.: chebzéček
Srov.: bezinek
18–25–1
2. *šeřík*
ČJA II–1
18– 82

chebzí, –í, n. *bezové křoví*
SSJČ chebdí, chebzoví, Bš, ČJA II–119
18–25–1

chlámat se, –o se, ho–/uchlámané *smát se*
expr.
SSJČ nář.
Odvoz.: **ho–/u– se, na– se, rus– se**
29–66

chlapčisku, –a, n. *velký chlapec*
expr.
SSJČ chlapčisko nář.
25–7

chlapík, –a, m.
1. *chlapec*: Dcera má jedno ďefče a dva chlapíke.
SSJČ nář.
25–7
2. *mladý svobodný muž*: Za Evó choďíl jeden chlapík až z Blanska.
25–7

chlíb, chliba/–o, m. ve spoj. **zajičí chlíb** *šťavel (Oxalis)*
ČJA II–94

Srov.: zaječí melí (viz melí 2), zaječí zelí (viz zelí 2)
18–7

chlopáč, –o/–a, m. *knedlík ze syrových brambor*
26–67

chodáček, –čka, m.
choďinka, –e, f.
choderka, –e, f. *slabý člověk*
expr.
(SSJČ chudáček, chudinka, chudera ‚člověk hodný politování', Bš chuderko „ubožátko")
20–16

chodant, –a m.
chodón, –a, m. *hubený člověk*
expr.
Bš chudoun
20–14

chodé, adj.
1. *hubený (o člověku)*
SSJČ chudý nář., Bš, ČJA I–73
20–14
2. *slabý (o člověku)*
SSJČ chudý nář., Bš
Srov.: choravé, chorlavé, maródné, márné, nazdechlené, nedoživé
20–16

choderka viz **chodáček**
choďinka viz **chodáček**

chodnót, –o, schodnoté ned. *hubnout*
SSJČ chudnout nář., Bš chudnút
Odvoz.: **s–**
20–16

chodón viz **chodant**

chomáč, –a, m. *trs ovoce*
(SSJČ ‚něco dohromady spojeného') ČJA II–6
Srov.: rompál, žvanec
18–35–3

choravé/chorlavé, adj. *slabý (o člověku)*
(SSJČ churavý ‚nedužívý')
Srov.: chodé 2, maródné, márné, nazdechlené, nedoživé
20–16

chramusta, –e, m. *mohutný a nemotorný člověk*
expr.
(SSJČ chramosta poněk. zast. expr. ‚nešika, nemotora, člověk hubený a slabý', Bš „bezohledný, hrubý člověk")
20–17

chrástka, –e, f. *křoví, houština*
SSJČ řidč. chrastina, Bš chrást „keř", chrástí „křoví"
18–24

chróst, –a, m.
1. ve fraz. **je jak chróst** *o hubeném člověku*
expr.
Srov.: lať 2, šrafa, tečka, žingla 2
20–14
2. ve fraz. **je jag debe chróste jedl** *o slabém člověku*
expr.
20–16

chrsták, –o, m. *silný déšť*
expr.
(SSJČ chrsty deště, Bš chrstat „stříkat") ČJA II–158
Srov.: crčák
11–28

chrtón, –a, m. *lakomec, chamtivec*
expr.
Srov.: držgroš, hladňoch, skrblant/zgrblant, škrťa, škrťón
29–62, 30–55

chrúmat, –o, –áňí, ned. *kulhat*
SSJČ chroumat nář., Bš, ČJA I–58
Odvoz.: **na– se**
23–32

chumulá viz **kulumá**

chúva, –e, f. *velký šátek, plachta na chování dětí*
SSJČ i Bš chúvka

Srov.: kunéška, vuďífka
25–64, 31–41

chvuja, –e, f. *větev jehličnatého stromu*
SSJČ chvůj nář., Bš chvójí , ČJA II–75
18–23

I

ip part. *pořád, neustále*: Bel ip f kole. Je ip vupilé.
47–31

išlská, subst. adj. n. *druh cukroví plněného krémem*
26–45

J

jablíšku, –a, n. ve spoj. **paradajskí jablíšku** *rajče*
SSJČ nář. i ČJA II–23 paradajské jablíčko
18–55

jablóšku, –a, m. *brambor*
Bš, ČJA III–111
Srov.: ertepla, zemskí japku (viz japku 3)
18–44, 26–69

jablóškuvá, –í, subst. adj., f.
jablóškuvica, –e, f. *bramborová polévka*
26–61

jablošňisku, –a, n. *bramboříště*
Bš jablisko
32–41

jahuda, –e, f.
1. ve spoj. **černá jahuda** *borůvka*: Přivezla vječí hrnek černéch jahud, že jich bodem dávat du kuláčú.
SSJČ černá jahoda nář., ČJA II–96
Srov.: čpánka 1, džbánečka, špánka
18–25–1

2. ve spoj. **červená jahuda** *jahoda*
ČJA II–95
18–25–1

jána, –e, f. *mnoho*: Na námňesťí je jána lido.
(SSJČ nář. ‚pruh pole'), Bš
50–31

jančar, –a, m. (zprav. v pl. **jančare**)
1. *vysoké ženské boty ke kroji*
SSJČ též jančár nář., Bš „ženská botka šněrovaná"
27–71
2. expr. *staré, zprav. těžké a neforemné boty*
SSJČ jančary, jančáry nář.
Srov.: křapák 1, škráb, škront
27–72

janoš, –a, m. ve fraz. **došél jag janoš** *zmokl, přišel promoklý*
expr.
11–28–1

japku, –a, n.
1. ve spoj. **stromskí japku** *jablko*
Bš
18–27
2. ve spoj. **ščepuví japku** *jablko*
SSJČ štěpové jablko zast. a nář., Bš
18–27
3. ve spoj. **zemskí japku** *brambor*
SSJČ zemské jablko nář., ČJA III–111
Srov.: ertepla, jablóšku
18–44, 26–69

járek, –rko, m.
járka, –rke, f. *malý potok, potůček*
SSJČ nář. i Bš járek, ČJA II–133
12–42

jásna, –en, n. plt.
jásnu, –a, n. *dáseň*
Bš, ČJA I–47
20–24–4

jatelina, –e, f. *jetel*
SSJČ nář., ČJA III–108, V–3
18–45

jazéček, –čko, m., zprav. ve spoj. **psí jazéček** *jitrocel kopinatý (Plantago lanceolata)*: Psí jazéček je dubré na rani.
SSJČ lid. psí jazyk, Bš, ČJA II–102
Srov.: celňík
18–6

ječmeňisku, –a, n. *strniště po ječmeni*
SSJČ nář. i Bš ječmenisko
32–41

jeleňí skuk viz **skuk**

jeptiška, –e, f. *jeptiška*
ČJA II–190
43–1

jeseň, –ňa, m. *strom jasan*
SSJČ nář. jasen, říd. jesen, ČJA V–2
18–25

jetel/jetél, –a/–o, m. *tolice vojtěška*
ČJA III–109
Srov.: locka, lucka
18–45

jinačí viz **hinačí**

jinadem, adv. *jinudy*
SSJČ říd. jinad, ob. jinady, Bš
Srov.: hinadema
46–4

jiščerka viz **hiščera**

K

kabela, –e, f.
kabélka, –e, f. *papírový sáček*

(Bš kabélka na psání „couvert“) ČJA II–180
36–26

kacabaja, –e, f. *lehký ženský kabátek*
SSJČ nář., Bš
27–26

káčirek, –rka/–rko, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
(SSJČ ‚zahnuté pírko v ocasu kačera‘) Bš káčerek, ČJA III–145
Srov.: lónek, platlónek, žapka
33–21

kadema/kadima, adv. *kudy*
SSJČ kady, Bš, ČJA V–372 kadyma
46–4

kadlátka, –e, f.
kadlátku, –a, n. *švestka, strom i plod*
SSJČ nář. i Bš kadlátka, ČJA II–4
18–31, 26–73

kadlátkuvé, adj. *švestkový*: Fčerá sme mňeli kadlátkuví kuláčke.
SSJČ nář. i Bš kadlátka
26–67

kafe, –e, n. ve spoj. **socuví kafe** *káva se sedlinou*
(SSJČ soc ‚kávová sedlina‘)
26–87

kákat, –á, hokákané ned. *kejhat (o huse)*
SSJČ nář., ČJA III–242
Odvoz.: **ho– se**
32–56

kaleňica, –e, f. *hřeben střechy*
SSJČ zast. a nář., Bš, ČJA I–210
34–21–1

kaloža, –e, f. *kaluž*
Srov.: loža 1
12–44

kameň, –ňa, m. ve spoj. **pleskaté kameň** *větší plochý kámen*
SSJČ zast. a nář. pleskatý ‚plochý‘, ČJA II–121, V–132 kameň

Srov.: pleskáč
15–3

kamilka, –e, f. *heřmánek*
SSJČ nář. kamilky pomn.
18–6

kanónek, –o/–a, m. *malá násypná železná kamínka*
SSJČ obl., ČJA I–172
Srov.: butek, kutílek, vincek
31–6

kapčit, –í ned. *poprchávat*
Srov.: pušplichuvat
11–28

kapricuvat, –ujo, –uváňí ned. *být náladový, svéhlavý*
(SSJČ hov. kapricírovat se ‚umíněně žádat')
29–66–2

karbuvňa, –ňe, f. *nádoba na míchání malty*
Bš
34–15

kastrhól, –o/–a, m. *kastrol*
expr.
SSJČ kastrol
31–51

kaťe viz **gaťe**
kebeňa viz **gebeňa**

kel, klo, m. *bramborový klíček*
SSJČ zast., Bš, ČJA III–112
18–44

kerísek, –ska, m. *člověk malého vzrůstu*
expr.
(Bš „malý semel, blecha")
Srov.: cvrk, malí pivu (viz pivu), pakátl
20–12

keselí zelí viz **zelí** 1

keselina, –e, f. *šťovík (Rumex)*
(SSJČ řidč. ‚něco kyselého‘) ČJA II–117
Srov.: kuzí melí (viz melí 1), keselí zelí (viz zelí 1), ščavlík
18–7

kchél, –a/–o, m. *kapusta*: Já mám rát kchél, ale ešče rači masu s kchélem.
Bš kéľ, ČJA II–19
18–53

kchór, –o, m.
kchóra, –e, f. *kostelní kůr*
ČJA II–188
43–2

kchustn/kostn, –o, m. *skříň*
31–44

kiša, –e f.
kiška, –e, f. *kyselé mléko*
SSJČ kyška nář., Bš kýška, ČJA I–107
26–5

klapóšit, –í, voklapóšené ned. *vadnout (o rostlině)*
(SSJČ klapouchý ‚mající uši dolů‘) Bš klapoušet
Odvoz.: **vo–**
18–11

klát, –a, m. *špalek*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–213
32–9

klatka, –e, f. *visací zámek*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–193
31–32

kleče, –í, plt. f. *kleštiny, část koňského postroje (viz obr. 8)*
(SSJČ i Bš ‚držadla pluhu‘) ČJA III–157
33–42

klepač, –a, m. *velikonoční klapačka*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–214
Srov.: hrkač
44–31

klet, klí, zeklené ned. *klíčit (zprav. o bramboru)*
Bš kľet, ČJA III–113
Odvoz. **ze–**
Srov.: póščet 2
18–11

klíhačka, –e, f.
klízačka, –e, f.
klóhačka, –e, f. *klouzačka*
SSJČ nář., ČJA I–35
42–53

klíhat (se), –ám, –áňí ned.
klízat (se), –žo/–ám, –áňí ned.
klóhat (se), –žo/–ám, –áňí/–záňí, hoklóhané ned. *klouzat se*: Gdiš tu venko klíže, bojím se velest. Ďecka se klóhajó na cesťe.
SSJČ nář. klóhat, Bš klízať, ČJA I–35
Odvoz.: **ho–, na– se**
11–23, 42–53

kliské, adj. *kluzký*: Báli sme se vilest, fšude kliské led.
11–23

klísku, adv. ve spoj. **je klísku** *je náledí, je kluzko*
Bš klízať „klouzat“
Srov.: hlatku
11–23

klíščák, –a, m. *škvor*
(SSJČ ‚klíště‘, Bš „brouk roháč“, klešč „škvor“) ČJA II–58
19–93

klišče, –í, f. plt. *kleče u pluhu (viz obr. 6)*
32–42–2

klízačka viz **klíhačka**
klízat viz **klíhat**

kločka, –e, f. *ručka u travní kosy (viz obr. 3)*
ČJA III–63
Srov.: róčka, rokuvidlu
32–3

klóhačka viz **klíhačka**
klóhat viz **klíhat**

klok, –a, m. ve spoj. **šefcofšťí kloci** *bramborové šišky*
Srov.: čuráčkovo procesí (viz procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko), škrceňí pepci (viz pepek), šolánke 1
26–69

klostáč, –a, m.
klusťoch, –a, m. *tlustý člověk, tlusťoch*
SSJČ tlusťoch
20–15

klosté, adj. *tlustý (o člověku)*
SSJČ tlustý, Bš kluščaný „velmi tlustý“, ČJA V–325
20–15

klot (se), klojo (se), ned. *klovat (se)*
Bš kĺuť
Srov.: globat se
19–2

klózavina, –e, f. *náledí*
expr.
Srov.: leduvica, vuklóska, vumrzafka, vumrzák
11–23

klózat viz **klíhat**

+**klozna**, –zen, n. plt.
kloznáňí/gloznáňí, –í, n. *udidlo (viz obr. 3)*
(Bš kľuznať „zauzditi koně“) ČJA III–156
Srov.: hozďidlu
33–42

klubóček, –čko, m. *část máselnice (viz obr. 1)*
26–51

klusťoch viz **klostáč**

kmutřenka, –e, f. *kmotra*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–19
43–71

knedla, –e, f. ve spoj. **servítuvá knedla** *druh knedlíku vařený v ubrousku*
SSJČ servítový
26–67

knuflík, –o, m., též ve spoj. **žebrácké knuflík** *plod lopuchu*
SSJČ lid. žebrácké knoflíky, ČJA II–118
Srov.: bapka 1, kutačka, lepáček, patáček 1, tvarúžek 2, žebrák
18–7

kňafr, –o/–a, m. *knír*
SSJČ kňáry expr.
28–3

kňíška, –e, f. ve fraz. **žit na psí kňíšku** *žít beze sňatku (o páru)*
30–23

kodlit, –ím, –eňí (+4.p.) ned. *tahat někoho za vlasy*
SSJČ nář.
23–55

kojál, –o, m. ve fraz. **dlóhé jak kojál** *o vysokém člověku*
expr.
Srov.: bidlu 2, čagan 3
20–13

kokla, –e, f. *šátek uvázaný pod bradu*
SSJČ nář., Bš
Dem.: koklička
27–4

kolaté mňesíc viz **mňesíc**

kolka, –e, f. *sněhová koule*
42–53

kolkuvat se, –ujo se, –uváňí ned.
koluvat se, –ujo se, –uváňí ned. *koulovat se*
SSJČ říd. a nář. kulovat se, ČJA I–33
42–53

kópelka, –e, f. *koupelna*
SSJČ nář., ČJA 1–194
31–3

kombík viz **gombík**

korvička, –e, f. *žlutý mravenec*
19–93

kořátku, –a, n. *houba liška*
SSJČ kuřátko nář., ČJA II–89
18–92

koškař/kúškař, –a, m. *podomní obchodník s kožkami*
SSJČ kožkář, kůžkář obl. mor.
36–12

koťár/kuťár, –o, m.
kutuvica, –e, f. *nepálená cihla*
(Bš kotovica „chalupa z kotů, z nepálených cihel“) ČJA I–201
Srov.: tropla, vepřák
34–14

kožílek, –lko, m.
kožílka, –e, f.
1. *kuželka*
ČJA II–197
42–45
2. ve spoj**. kólijó se kožílke** *hřmí*
11–29

kramolec/kramholec, –lca, m. *krční jařmo dobytka (viz obr. 8)*
SSJČ obl. krumpolec
Srov:: krpadlu
33–42

kravátla, –e, f. *vázanka*
expr.
Srov.: pinta, šlajfka/šlejfka
27–42

kravina, –e, f. *krmná řepa*
ČJA III–118
Srov.: burgiňa, burina
18–44

krbek, –pka/–pko, m. *nádoba na brousek*
SSJČ nář., Bš krbík, ČJA III–59
32–3

krčica viz **krťica**
krčičák viz **krťičák**

kréčíř, –a, m. *krejčí*
SSJČ zast. a nář., Bš
34–43

krchňa, –ňe, f.
krchňačka, –e, f. *levá ruka*
SSJČ nář. krchňačka, Bš krchaňa, krchá ruka
20–25

krizétka, –e, f. *druh sukně*
(SSJČ krizet „bavlněná tkanina s keprovou vazbou“)
27–24

krkat, –ám, –áňí ned. *kuňkat (o žábě)*
(SSJČ říd. o havranech, Bš jen o slepici)
Srov.: škrókat
19–7

krmík, –o/–a, m. *chlívek pro vepře*
SSJČ krmník, Bš
Srov.: prasečák 1
32–23

krót, part. *akorát, právě*: Abes vjeďel, krót to nehoďelám! Krót šel du huspude. Začalo krót pršet, deš sme vešli.
47–11

krpadlu, –a, n. *krční jařmo dobytka (viz obr. 8)*
Bš krpadla, ČJA III–161
Srov.: kramolec
33–42

krťica/krčica, –e, f. *krtek*
SSJČ krtice zast. a nář., Bš krťica, ČJA II–26
19–31

krťičák/krčičák, –o, m. *krtčí hromádka*
ČJA II–27 krťičák
19–31

krupáč, –a, m.
krupáček, –čko, m. *prvosenka jarní (Primula veris)*
Bš kropáčky, ČJA II–116
Srov.: bokvička
18–6

kruv, –o, m. *krokev, trám v krovu kolmý k hřebeni i dolnímu okraji střechy*
(SSJČ krov ‚konstrukce nesoucí střešní krytinu') ČJA I–204
34–21–1

krvavňík, –o/–a, m. *krvavec toten*
SSJČ krvavec ‚krvavec toten', Bš „Sanguisorba off."
18–6

křapák, –o, m.
1. *stará obnošená bota*
expr.
SSJČ křáp
27–73
2. *velký kovový knoflík, zprav. u vesty*
Bš
27–5

křemela, –e, f.
1. *křemen*
SSJČ zast. a nář., Bš
Dem.: křemelka
15–2
2. *oblázek*
15–3
3. i m. *nechápavý člověk*: To só fšechno takoví starí křemele, ťi si už ňic nepamatujó.
expr.
29–51–2

křesné pekáček viz **pekáček**

křidla, –e, f. *poklice*
SSJČ nář., ČJA I–145
31–51

křidlica, –e, f. *střešní taška*
(SSJČ křidlice nář. ‚krytina z břidlice') ČJA I–207
34–22

kšíre/šíre, –ú, m. (zprav. plt. m.) *šle*
Srov.: šande, šlehe
27–43

kubelanec, –nca, m. *výmět koně*
SSJČ nář., Bš kobylinec, ČJA III–196
32–51–4

kublih, –a/–o m. *kobliha, druh smaženého pečiva*
SSJČ koblih nář., Bš, ČJA II–207
Dem.: kublížek
26–43

kucmoch, –o, m. *pokrm z brambor*
SSJČ nář.
26–71

kučičí tanec viz **tanec**

kuhótek, –tka/–tko, m. *vlčí mák (Papaver)*: Na polu si natrhali ďefčata heskí kitki s červeněch kuhótkú.
(SSJČ kohoutek ‚kohoutek luční') Bš kohútek, ČJA II–107
Srov.: ťolipán
18–7

kuláček, –čka/–čko, m. *knedlík (zprav. ovocný)*: Fčerá sme mňeli kadlátkuví kuláčke.
Bš kuláčki s kadlátkama
Srov.: šiška
26–67

kulečka, –ček, plt. n. *kolečko na vožení hlíny*
SSJČ kolečko, Bš, ČJA III–162
Srov.: kurbica
33–1

kulek, –lko, m., zprav. v pl. **kulke** *zuby u dřevěných hrabí (viz obr. 2)*
(SSJČ kolek nář.'kolík') ČJA III–254
32–3

kulípke, –bek, plt. f. *nerovnoměrně vysoké strniště*
(SSJČ kolíbky nář. ‚hrst posečeného obilí', Bš dělat kolibke „pokosy ovsa shrabovati v hromádky, co by mohl vzíti do náručí") ČJA III–68
Srov.: pudřatke
32–46–1

kulombač, –a, m. *kolébka*
Bš kolombač
31–41

kulumá/chumulá, subst. adj. f. *bezrohá koza*
(SSJČ mysl. komolá ‚zvěř bez parohů') Bš kolomá, ČJA III–205
32–53

kuminář/kumiňář, –a, m. *kominík*
SSJČ kominář nář., Bš, ČJA I–178
31–21

kumiňíček, –čka, m. *pták rehek*
SSJČ kominíček nář., Bš
19–51

kumva, –e, f. *konev*
ČJA II–16
Dem.: kumvička
Srov.: cefna
32–31

kuneček, –čka, m. ve fraz. **svázat kunečke** *vyjít s penězi*: Vun bél rád, ešli svázál na kunec mňesíca kunečke.
expr.
40–5

kunéška, –e, f. *velký šátek, plachta na chování malých dětí*
SSJČ nář. i Bš konejška, konouška
Srov.: chúva, vuďífka
25–64, 31–41

kúň, kuňa, m. *kobylka, skákavý hmyz žijící v trávě nebo na stromech*
Bš/Kt, ČJA II–48
Dem.: kuňík, kuňíček
19–93

kuňí hlava viz **hlava**

kupeček, –čka/–čko, m. ve spoj. **brablenčí kupeček** *mraveniště*
SSJČ mravenčí kopeček
Srov.: brablenčák, brablenčisku, brableňisku
19–93

kupka, –e, f. *zvýšená část kamen, v níž byla trouba, popř. označení horní plochy kamen*
SSJČ nář. kobka, Bš kopka, ČJA I–175
31–6

kupr, –o/–a, m. *měď*
SSJČ zast. a nář. kuprový, kufrový ‚měděný'
16

kurába, –e, f. *kůra stromu*
SSJČ nář. koráb ‚velký kus sloupnuté stromové kůry', Bš koráb „suchá kůra", ČJA II–74
18–22, 18–23

kurbica, –e, f. *kolečko na vožení hlíny*
(SSJČ korbice ‚menší korba') Bš, ČJA III–162
Srov.: kulečka
33–1

kusisku, –a, n. *kosiště kosy (zprav. travní – viz obr. 2)*
SSJČ kosisko říd., ČJA III–46
32–3

kustka, –e, f.
1. *pecka v ovoci*
SSJČ kostka obl., Bš, ČJA II–7
18–35
2. *kotník*
(SSJČ kostka dem. ke kost) Bš, ČJA I–57
20–26

kúškař viz **koškař**

kuštuvat, –ujo, –uváňí (+4.p.) ned. *ochutnávat, chutnat něco*: Kuštujte te kadlátke, još só duzrátí.
SSJČ koštovat zast. a ob.
Odvoz.: **vu–**
26–11

kuťa, –ťe, f. *zchátralá, stará chalupa*
expr.
SSJČ nář. expr., Bš
31–12

kutačka, –e, f. *plod lopuchu*
Bš, ČJA II–118
Srov.: bapka 1, knuflík, lepáček, patáček 1, tvarúžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18–7

kuťár viz **koťár**

kutek, –tko, m. ve fraz. **seďet na kutko** *sedět na bobku, dřepět*
ČJA I–31
Srov.: čupjet
23–25

kutílek, –lko/–lka, m. *malá násypná železná kamínka*
ČJA I–172
Srov.: butek, kanónek, vincek
31–6

kutkudákat, –ám, –áňí ned. *kdákat (o slepici)*
SSJČ citosl. kodkodák, ČJA III–227
Srov.: vdákat
34–14, 32–55–3

kutóček, –čko/–čka, m. *část máselnice (viz obr. 1)*
26–51

kutuvica viz **koťár**

kuzenka, –e, f. (zprav. v pl. **kuzenke**) *květ černého bezu*
SSJČ nář. i Bš i ČJA II–120 kozinky
18–25–1

kuzí bránka viz **bránka**
kuzí melí viz **melí**
kuzí veminku viz **veminku**

kúža, –e, f. *škraloup na mléce*
ČJA I–106

Srov.: blaňa, žbloňa
26–5

kužeňáke, –ú, m. plt. *kožené kalhoty*
(SSJČ kožeňák ‚kožený kabát')
27–2

kvelb, –o, m. *obchod*
SSJČ ob. a zast., Bš, ČJA II–174
36–2

kvelbuňk viz **gvelbuňk**

kvíčerek, –rko, m. *podvečer*: Dubré kvíčerek! *(pozdrav)*
SSJČ nář., Bš
30–1

kvíčerko, adv.
kvíčeró, adv. *v podvečer, k večeru*: Dubrí kvíčeró! *(pozdrav)*
SSJČ nář., Bš, ČJA V–394
30–1

kvítku, –a, n. ve spoj. **mastní kvítku** *blatouch (Caltha)*
(SSJČ mastné knedlíky lid.) ČJA II–114
Srov.: babí plesk (viz plesk)
18–7

kvjetňák, –o, m. *květináč*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–152
Dem.: kvjetňáček
Srov.: hrnec
18–8

kvúlivá (+3.p.) prep. *kvůli*
SSJČ nář.
48–3

L

lajda, –e, m. i f. *nepořádný člověk, lajdák*
expr.
Bš lájda

Srov.: spoščenec
30–51

laska, –e, f. *lasička*
ČJA II–28
19–31

laťˌ –ťe, f.
1. expr. *hubený člověk*
20–14
2. expr. ve fraz. **je jako laťˌ** *o hubeném člověku*
Srov.: chróst 1, šrafa, tečka, žingla 2
20–14

lebeňa, –ňe, f. *hlava*
expr.
SSJČ nář. expr. i Bš lebeň
Srov.: gebeňa/kebeňa, šiša 1, škupek
20–24

leduvica, –e, f. *námraza, náledí*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–164
Srov.: klózavina, vuklóska, vumrzafka, vumrzák
11–23

legátka, –e, f. *židle s opěradlem*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–154
Srov.: sesél, sesl
31–43

legrút, –a, m. *rekrut*
SSJČ nář. legrut
39–11

lepáček, –čko, m. *plod lopuchu*
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, patáček 1, tvarúžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18–7

letáček, –čko, m. *semínko pampelišky s chmýřím*
18–6

letupéř/litupéř, –a, m. *netopýr*
Bš letopéř, Bš/Kt litopéř, ČJA II–30, V–46
19–31

levorvér/levolvér, –o, m. *revolver*
39–14

líčit, –ím, velíčené (+4.p.) ned. *natírat vápnem, bílit*
SSJČ obl. mor., Bš, ČJA II–203
Odvoz.: **ve–, du–**
34–16

lichuvné, adj. *lichý, osamocený, bez partnera*: Fšicí lichuvňí, keří nemajó partnera, se mosijó veplaťit.
Bš lichní
48–61

liskat, –ám, zliskané (+4.p.) ned. *fackovat někoho, dávat někomu políčky*
SSJČ obl.mor., Bš
Odvoz.: **du–**, **na–** (**+**3.p.)**, ve–, z–**
23–6

lisknót/lísknót, –o (+4.p.) dok. *dát někomu facku, políček*: Já ťe takovó liskno!
SSJČ lísknout, lisknout obl. mor., Bš lisknút
23–6

lištva, –e, f. *věšák*
SSJČ nář. (Bš "šrák, mísník, police") ČJA I–158
31–44

litupéř viz **letupéř**

lóbat (se), –ám, –áňí (+4.p.) ned. *líbat (se)*
Odvoz.: **du–, pu–, z–**
25–3

lóbnót, –o, pulóbnoté (+4.p.) dok. *políbit*
Odvoz.: **pu–**
25–3

lobuvé/lobivé, adj. *libový (o mase)*
Bš lubivý, ČJA I–120
26–3

locka/lucka, –cke, f. *tolice vojtěška*: Přivezli tři fúri locke, abi mňeli co dat koňom.
SSJČ lucina, lucinka, lucerka, ČJA III–109 locérka
Srov.: jetel/jetél
18–45

lóč, –a, m. *louč*
SSJČ louč f., ČJA I–182
31–55

lófruvat, –ujo, –uváňí ned. *procházet se*, *chodit bez cíle*: Jož zasi lófruje pu lesi.
Odvoz.: **pu– si, pru–**
23–36

loháč, –a, m. *hloh*
18–25–1

loháčí, –í, n. *hloží, keř hlohu*
18–25–1

lokša, –e, f. (zprav. v pl. **lokše**) *nudle*
ČJA I–96
26–62

lokšuvá, subst. adj. f. *nudlová polévka*
26–61

lónek, –nka, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
(SSJČ lounek ‚zákolník', Bš lonek „zákolník") ČJA III–145
Srov.: káčirek, platlónek, žapka
33–21

lopák, –a, m. *kosa s obloukem (viz obr. 3)*
ČJA III–60
Srov.: plácačka
32–3

lošňa, –ňe, f. *líšeň, vzpěra podpírající boky vozu o nápravy*
SSJČ lušňa nář., Bš, ČJA III–124
33–2

lótka, –e, f. *dřevěný sloupek v plotě*
(SSJČ loutka staveb. ‚trámec k vedení beranidla') ČJA III–26
Srov.: sucha
32–2

loža, –e, f.
1. *kaluž*
SSJČ louže ‚kaluž', ČJA II–138
Srov.: kaloža
12–44
2. *močůvka*
ČJA III–187
Srov.: ložúfka, lužuvica
32–24

ložúfka, –e, f.
lužuvica, –e, f. *močůvka*
SSJČ nář. loužnice (Bš lužovica „voda z louže") ČJA III–187
Srov.: loža 2
32–24

lucka viz **locka**

lupata, –e, f. *lopata na vátí obilí*
(SSJČ lopata v ob. významu) ČJA III–88
Srov.: vitka, vjejica, vjejička
32–3, 32–46–3

lužuvica viz **ložúfka**

M

macek, –cka, m.
1. expr. *tlustý člověk i zvíře*: Ťi zající só letos takuví macci!
Srov.: deňa 1
20–15, 32–59
2. ve spoj. **je jak macek** expr. *o tlustém člověku*
Srov.: bečka 3, bigón, deňa 2, sládek
20–15

macocha, –e, f. *maceška, violka trojbarevná*
18–6

máčka, –e, f.
1. *omáčka*
SSJČ nář., Bš
Srov.: džgaja
26–63

2. expr. *břečka, řídké bláto*
Srov.: blaťisku, mačora, mačoranda, majda, sračka
11–28–2

mačora, –e, f.
mačoranda, –e, f.
majda, –e, f. *řídké bláto, břečka*
expr.
(Bš mačura „nechutná omáčka“)
Srov.: blaťisku, máčka, sračka
11–28–2

malí pivu viz **pivu**

maleček, –čko, m.
malíšek, –ško, m. *malíček*
ČJA I–55
20–25

maňískovo vojsko viz **vojsko**

márné, –íhu, adj. *tělesně slabý (o člověku)*
SSJČ nář. marný, Bš
Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, marodné/maródné, nazdechlené, nedoživé
20–16

marodné/maródné, adj. *slabý (o člověku)*
(SSJČ marodný řidč. ob. ‚nemocný, marod‘)
Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, márné, nazdechlené, nedoživé
20–16

maslinka, –e, f. *máselnice (viz obr. 1)*
Bš , ČJA I–114
Srov.: masňica, masňička
26–51

masňica, –e, f.
masňička, –e f. *máselnice (viz obr. 1)*
SSJČ nář. másnice, Bš masnica, ČJA I–114
Srov.: maslinka
26–51

mastní, subst. adj. n. *tuk, omastek*
SSJČ mastné říd. (Bš masné „mastnota“)
26–33

mastní kvítku viz **kvítku**

maščátku, –a, n. *peroutka na maštění plechu*
ČJA I–340
26–46, 31–52

mašinka, –e, f. *sirka*
31–54

maškarád, –a, m., zprav. v pl. **maškaráďí** *masopustní průvod*
SSJČ nář. ‚člověk přistrojený za maškaru‘, ČJA II–206
Srov.: vustatňík
44–2

mašlička, –e, f. ve spoj. **(zavázat) na mašličko** *zavázat na kličku*
SSJČ ob. dem. ‚stuha, zprav. ozdobně uvázaná‘, ČJA I–79
23–57

mečík, –a, m. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
(SSJČ ‚plochá příčka v žebřinách‘) ČJA III–50
Srov.: příčka, svlak
32–42–4

melí, –í, n.
1. ve spoj**. kuzí melí** *šťovík (Rumex)*
ČJA II–117
Srov.: keselina, keselí zelí (viz zelí 1), ščavlík
18–7
2. ve spoj. **zaječí melí** *šťavel (Oxalis)*
Srov.: zaječí zelí (viz zelí 2), zajičí chlíb (viz chlíb)
ČJA II–4
18–7

menář/minář, –a, m. *mlynář*
(Bš mynářit)
Srov.: menářské/minářské, mlénské
34–51

menářské/minářské, –íhu, subst. adj. m. *mlynář*
(SSJČ mlynářský, Bš mynářský „tovaryš mlynářský“)

Srov.: mlénské, menář/minář
34–51

meší hóšku viz **hóšku**

mezivá (+4.p.) prep. *mezi*: Mezivá ňe se nepleť!
SSJČ nář.
46–5

mhla, –e, f.
mlza, –e, f. *mlha*
SSJČ zast. a nář. i Bš mhla
11–25

mhlít, mhlí, ned. *mžít*
SSJČ nář, Bš mholiť
11–25

mica, –e, f.
micka, –e, f. *druh čepice*
Bš miclena
27–55

midrofka, –e, f. *druh sukně*
Srov.: midrová
27–24

midrová, –é/–í, subst. adj. f. *druh sukně*
Srov.: midrofka
27–24

milistrant, –a, m. *ministrant*
Bš milištrant
43–1

milistruvat, –ujo/–ojo, –uváňí, ned. *ministrovat*
(Bš milištrant)
43–1

mimová (+4.p.) *mimo*
46–5

minoté, –íhu, adj. *minulý*
SSJČ minutý nář.
47–12, 47–48

mislivárňa, –ňe, f. myslivna
SSJČ myslivárna říd.
32–8

místuvá (+2.p.) prep. *místo*
SSJČ nář.
46–5

míšejna/míšajna, –e, f.
míšajina, –e, f.
míšeňina, –e, f. *směska na krmení dobytka*
(Bš míšanina "směska") ČJA III–110, V–79 míšajna, míšejna
32–5

miškář, –a, m *zvěroklestič*
SSJČ zast. a obl. mor., Bš, ČJA III–214, V–177
19–25

miškuvat, –ojo, –uváňí, vemiškuvané (+ 4.p.) ned. *nunvařit, klestit dobytek*
SSJČ miškovat zast. a obl. mor., Bš, ČJA III–214
Odvoz.: **ve–**
19–25

mlačinka, –e, f. *mladší služka*
SSJČ nář. i Bš mladšinka
32–12

mlaďič, –a, m. *mladý výhonek*: Ten smrček má noví mlaďiče.
Srov.: véprsk
18–11

mlénské, subst. adj. m. *mlynář*
Srov. menář/minář, minářské
34–51

mlet (se), melo, (+7.p.) ned.
1. *hýbat, pohybovat*: Sotva melo čapama.
(SSJČ ob. ‚neklidně se pohybovat') Bš
23–26, 23–32
2. *viklat se (o zubu)*: Zob se mňe mele,

mosím g dochtorovi.
ČJA I–48
24–46
3. *třást* : Mele ňém zema.
Odvoz.: **ze–** : Zemlela jé zema.
Srov.: petluvat
24–2

mlíku, –a, n. ve spoj. **haďí mlíku** *vlaštovičník větší (Chelidonium)*
SSJČ lid. i Bš hadí mlíčí
18–6

mlíza, –e, f. *míza*
Bš mlízga
18–23

mlza viz **mhla**

mňákat, –čo/–kám, –áňí ned. *mňoukat (o kočce)*
expr.
Odvoz.: **za–, ho– se**
Srov.: mňučet 1
32–58

mňech, –o, m. ve fraz.: **tma jak v mňecho** *velká tma*
expr.
(SSJČ zast. a nář. i Bš měch, ČJA III–234)
Srov.: ďupa 2, žuk
10–6

mňesíc, –a, m. ve spoj. **kolaté mňesíc** *měsíc, kolem kterého je světlé kolo*
Dem.: mňesíček
10–3

mňesíček, –čka/–čko, m.
1. *kopretina*
ČJA II–112
Srov.: bílé mňesík (viz mňesík)
18–7
2. (zprav. v pl. **mňesíčke**) *piškotové cukroví ve tvaru půlměsíce*
26–45

mňesík, –a/–o, m. ve spoj.: **bílé mňesík** *kopretina*
ČJA II–112

Srov.: mňesíček 1
18–7

mňoča, –e, m. i f. *člověk, který fňuká, kňourá*
expr.
29–66–1

mňočet, –ím, –eňí, homňočené ned.
1. expr. *mňoukat (o kočce)*
Srov.: mňákat
Odvoz.: **za–, ho– se**
32–58
2. expr. *naříkat, kňourat, fňukat*
Odvoz.: **ho– se, na– se**
29–66–1

mór, –a/–o, m. *spadané suché jehličí*
ČJA II–72
18–26

móra, –e, f.
1. *noční můra*
Bš mora
19–94
2. *motýl*
ČJA II–53
Srov.: mutchél
19–94

morák, –a, m. *krocan*
SSJČ obl., Bš, ČJA III–249
32–56–2

morka, –e, f. *krůta*
SSJČ obl., Bš, ČJA III–249
32–56–2

mozekanťí, –tú, plt. m. *neposečená stébla ze sekáčem*
ČJA III–69
Srov.: hóseří
32–46–1

mrskúť/mrskut, –o, m. *velikonoční pomlázka*
SSJČ nář., Bš mrskut, ČJA II–216
44–31

mrva, –e, f. *zcuchaná nesvázaná sláma*
ČJA III–84
32–46–1

mrvit se, –ím se, –ení (v+6.p.) ned. *nimrat se (zprav. v jídle)*: Enem se f tém jídle pumrvíl.
expr.
SSJČ obl. expr.
Srov.: drápat se, frfňit se, šošňit se
Odvoz.: **du–, pu– se, ruz–**
26–19

mucka/mucká, adv., čísl. neurč. *mnoho*: Belu tam mucka lido. Mucká se na tu ťešila.
ČJA V–397
20–1, 50–31

mučár, –a/–o, m.
mučařina, –e, f. *močál*
SSJČ nář. močár, Bš močárka, ČJA II–136
12–45

muňa/moňa, –ňe, f. *nešika, nekňuba*
SSJČ nář., Bš
Srov.: graca, neréda, šiša 2
29–72–1, 30–54

mutchél. –a, m. *motýl*
ČJA II–54
Srov.: móra 2
19–94

N

nableščit, –ím, –ené (+4.p.) dok.
vebleščit, –ím, –ené (+4.p.) dok. *vyleštit (zprav. boty)*
(SSJČ nablyštit říd. ‚nablýskat', Bš bliščiti „leštit")
27–73

nabřésklé, –íhu, adj. *nakyslý (o mléce)*
Bš nabrzglý
Srov.: naščávlé, naščívlé, naščavlené
21–4, 26–5

nadrat se, nadero se, –ané dok. *opít se*
expr.
SSJČ nář.
Srov.: glgat, nažrat se
26–82

nadrané, adj. *opilý*
expr.
Srov.: nažrané
26–82

naháč, –a, m. *ocún*
SSJČ, Bš nahál
Dem.: naháček
18–6

náhrt, –o, m. *nárt, hřbet nohy (chodidla)*
Bš, ČJA I–56
20–26

nachocené, adj. *ochucený, okořeněný*: Já mám rači nachocení jídlu.
26–47

náklad, –o, m. *radlice u pluhu (viz obr. 6)*
ČJA III–40
32–42–2

námňeť, námťi, f.
zámňeť, –i, f. *sněhová závěj*: Fšude námťe sňiho.
SSJČ náměť nář., záměť obl. mor., Bš záměť, ČJA II–160 záměť (pl.)
Srov.: závjeť
11–24

namrčenec, –nca, m. *nadutý člověk*
expr.
Srov.: frňa, nápara
29–62–1

nápara, –e, m. i f. *nadutý člověk*
expr.
Srov.: frňa, namrčenec
29–62–1

náradelňík, –a, m.
náradňík, –a, m. *radlice rádla (viz obr. 5)*
Bš náradník, ČJA III–44
Srov.: špica
32–42–2

násad, –o, m. *oplen, část předku vozu (viz obr. 7)*
(SSJČ násada v ob. významu) ČJA III–136
33–21

nasísat, –ám, –áňí ned. *nahlížet, nakukovat*
SSJČ nář., Bš sísat, ČJA I–44
Srov.: técit
29–56–5

náspa/náspja, –í, plt. n.
náspje, –pí, plt. n. *zápraží*
SSJČ náspa, náspě nář., Bš náspa, ČJA I–211
31–2

naščávlé, adj.
naščavlené, adj.
naščívlé, adj. *nakyslý (zprav. o mléce)*
SSJČ našťavlý říd.
Srov.: nabřésklé
21–4, 26–5

nazdechlené, adj. *slabý (o člověku)*
expr.
Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, márné, marodné/maródné, nedoživé
20–16

nažrat se, nažero se, –ané dok. *opít se*
expr.
Srov.: glgat, nadrat se
26–82

nažrané, adj. *opilý*
expr.

Srov.: nadrané
26–82

neďeláč, –a, m. *lenoch*
expr.
Srov.: nepracant, scíplák 2, zhňilák, zhňilina, zhňilón
29–72–12

nedoživé, adj. *slabý (o člověku)*
expr.
(SSJČ neduživý ‚trpící neduhem, churavý, chorobný')
Srov.: chodé 2, choravé, chorlavé, marodné/maródné, márné, nazdechlené
20–16

nedoživec, –fca, m. *tělesně slabý člověk*
expr.
(SSJČ neduživec ‚neduživý člověk')
Srov.: scíplák 1, scíplina, sóchuťinář 1, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina
20–16

nedupranec, –nca, m. *velký jedlík, žrout*
expr.
Bš nedopera „nedosyta"
26–18

necht, –o, m. *nehet*
SSJČ nehet, ČJA I–54, V–90
20–25

nekadima adv. *někudy*
SSJČ někady
46–4

nepracant, –a, m. *lenoch*
Srov.: neděláč, scíplák 2, zhňilák, zhňilina, zhňilón
29–72–12

nepuddané, adj. *neposlušný, vzdorovitý*
expr.
(SSJČ lid. nepoddajný ‚vzdorný'), Bš
30–53

nepuddanec, –nca, m. *neposlušný, vzdorovitý člověk*
expr.

Bš
30–53

neréda, –e, m. i f. *nešika*
expr.
Bš
Srov.: graca, muňa/moňa, šiša 2
29–72–1

noc, –i, f. ve fraz. **škaredé jak noc** expr. *o nepohledném člověku*
expr.
20–24–24

noška, –e, f. ve spoj. **hosí noška** *kontryhel (Alchemilla)*
SSJČ husí nožka lid.
Srov.: hosí čapka (viz čapka 2), rosička, rosňička
18–6

nukrdle, –ete, n., zprav. v pl. **nukrdlata** *noky*
expr.
26–67

núž, nuža, m. *krojidlo pluhu (viz obr. 6)*
ČJA III–41 (V–97,99)
32–42–2

nužéček, –čko, m. *nůž ve strojku na mletí masa*
31–52

O

omša, –e, f. *mše*
Bš
43–51

P

pabočiňák, –a, m. *pavouk*
(SSJČ nář. pabučina ‚pavučina') Bš babučina „pavouk", ČJA V–318 pabouk
Srov.: papučiňář/papučinář, pók
19–91

paďoch, –a, m. *králík*
32–59

pajšl, –o/–a, m. *vnitřnosti, vnitřní orgány*
expr.
(SSJČ ‚plíce')
Dem.: pajšlíček
20–28

pakátl, –a, m. *člověk malé postavy*
expr.
Srov.: cvrk, kerísek, malí pivu (viz pivu)
20–12

paleček, –čka, m. *pták střízlík*
SSJČ zast. a řidč., Bš, ČJA II–36
19–51

paléstra, –e, f. *pálka při hře na špačka*
SSJČ zast. a nář.
42–4

palica, –e, f. *hlava*, ve spoj. **je na palico** expr. *je hloupý, nemá to v hlavě v pořádku*
expr.
(SSJČ palice ‚paličatý člověk', Bš palica „tvrdá hlava")
Srov.: blem
29–16

palicáč, –a, m. *tvrdohlavý člověk*
expr.
20–24

pálka, –e, f. *palička česneku*
SSJČ nář. (Bš palka „hlavička špendlíku, hřebíku atd.")
18–52

panáček, –čka, m. ve fraz. **je jako panáček** expr. *o pěkném, pohledném člověku*
20–24–23

pančucha, –e, f. *punčocha*
Bš pančocha
Dem.: pančuška
27–34

pančucháče –ú, plt. m. *punčochové kalhoty*
27–34

pandrav/pandrab/pandrát, –a, m.
pandrava, –e, f. *larva chrousta*
SSJČ obl. pondrava, Bš pandrab, ČJA V–37, V–265
19–92

pant, –a/–o, m. *popruh*
SSJČ nář., ČJA III–165 popruh u trakaře
33–1

pantuk, –a/–o, m. *větší úzká sekera s dlouhým topůrkem*
SSJČ nář., Bš
34–21

papučiňář/papučinář, –a, m. *pavouk*
ČJA II–57, V–37, V–318 babučiňář
Srov.: pabočiňák, pók
19–91

pára, –e, f. ve fraz. **je put paró** *je opilý*
expr.
26–82

paradajskí jablíšku viz **jablíšku**

párňík, –a/–o, m. *perna, oddělení po straně mlatu sloužící k uložení obilí*
SSJČ nář., Bš „oddělení ve stodole“, ČJA III–16
32–21

pasuvat, –ujo, ned. *hodit se někam, padnout*: Ten šrófek tam nepasuje.
SSJČ pasovat zast. ob.
Odvoz.: **na–, za–**
27–12

pastvica, –e, f. *pastýřka*
SSJČ nář., Bš
32–12

patáček, –a, m.
1. *plod lopuchu*
(SSJČ paták ‚malá kulatá kovová nebo jiná ozdoba‘) Bš patáčky, patáčí
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, tvarúžek 2, žebrácké knuflík

viz (knuflík), žebrák
18–7
2. *prášek, pilulka, tabletka*
24–72

páteř, –a, m. *páteř, podstatná část kostry obratlovců složená z obratlů*
SSJČ pouze páteř f.
20–2

patra, –tér, plt. n. *patro ve stodole*
SSJČ patro, Bš, ČJA III–15
32–21

pazderák, –a, m. *obecní almužník*
SSJČ nář., Bš „podruh bydlící v pazderně“
Srov.: puřádňík, puřítkař
37–31

pedinuvat viz **bedinuvat**

pedoška, –e, f.
pedoša, –e, f. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*
SSJČ poduška, Bš, ČJA III–158
Srov.: fotru, putklad
33–42

pekáč, –a, m. *vdolek, placka*
SSJČ nář., Bš „placka“
Dem.: pekáček
26–69

pekáček, –čka, m. (zprav. v pl. **pekáčke**)
1. *placka*
SSJČ nář., Bš
26–69
2. ve spoj. **křesné pekáček** *placka z bílé mouky*
26–71

pekárňa, –ňe, f. *pec na pečení chleba*
SSJČ nář. pekárna, Bš pekáreň, ČJA I–173
31–6

peklu, –a, n. ve spoj. **je praščené peklem** *je zbrklý, ztřeštěný*
expr.

Srov.: je hrk
29–51–2, 29–63–6

peň, pňa, m. *kmen*
SSJČ zast. a nář., Bš, ČJA II–77
18–22

pepek, –pka, m. ve spoj. **škrceňí pepci** *bramborové šišky*
Srov.: šefcofšťí kloci (viz klok), čuráčkovo procesí (procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko), šolánke
26–69

perleťáč, –a, m.
perleťák, –a, m. *perleťový knoflík*
Srov.: permutr
27–5

permutr, –a/–o, m. *perleťový knoflík*
Srov.: perleťáč, perleťák
27–5

permutruvé, adj. *perleťový (o knoflíku)*
27–5

perzóna, –e, f. ve spoj. **to je perzóna** expr. *o člověku velké postavy*
SSJČ ‚postava‘
20–17

petluvat, –ojo, –áňí (s+7.p.), ned. *třást (se)*: Zema s ňém petluvala. Srďíčku začlu petluvat.
SSJČ nář. pajtlovat
Srov.: mlet 3
24–2

petrulín/petrolín, –a, m. *petrolej*
SSJČ petrolín zast. a nář., Bš, ČJA I–183
17

pičkrle viz **čičkrdle**

picháč, –a, m.
pichláč, –a, m. *trn*
SSJČ nář. pichláč
18–12

piják, –a, m. *klíště*
SSJČ nář., ČJA II–60
19–95

pimpera, –e, f. *pápěrka, odraný osten ptačího pera se zbytkem peří na konci*
ČJA II–202
Srov.: ťinťera
19–41

pinčl, –a, m. *malý motocykl (pův. zn. Pionýr)*
33–6

pinožit se, –ím, se, –eňí (s+7.p.), ned. *pachtit se, plahočit se*: Ďeda se s tém celé deň pinoží a furt ňic.
SSJČ nář., Bš „podnikat nebo dělat něco, k čemu nestačí síly"
Odvoz.: **ho– se, na– se**
29–73–1

pinta, –e, f. *vázanka*
SSJČ zast. a nář.
Srov.: kravátla, šlajfka/šlejfka
27–42

pivu, –a, n. ve spoj.: **malí pivu** *člověk malé postavy*
expr.
SSJČ přen. expr.
Srov.: cvrk, kerísek, pakátl
20–12

pjera, –e, f. *nadívaný kynutý knedlík*
SSJČ nář., Bš „velká kyslá šiška, nadívaná povidlím"
26–67

plácačka, –e, f. *kosa s obloukem (viz obr. 3)*
ČJA III–60
Srov.: lopák
32–3

plaňka, –e, f. *dřevěný trámek v podlaze stání*
(SSJČ říd. ‚přitesaný trámec') ČJA III–24
Srov.: dřeňica
32–23

plaťák, –a/–o, m. *valník*
SSJČ platón, platoňák, ČJA III–149
33–2

pláteňáke/pláťeňáke, –ú, plt. m.
pláteňice, –0, plt. f. *plátěné kalhoty*
(SSJČ i Bš pláteňák ‚plátěný kabát') SSJČ nář. i Bš pláteňice
27–2

platlónek, –nka, m. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
ČJA III–145
Srov.: káčirek, lónek, žapka
33–21

plazák, –a, m. *slimák*
ČJA II–61
Srov.: slimták
19–82

plecháč, –a, m. *plechový knoflík*
27–5

plesk, –o, m. ve spoj. **babí plesk** *blatouch (Caltha)*
Bš, ČJA II–114
Srov.: mastní kvítku (viz kvítku)
18–7

pleskáč, –a, m. *větší plochý kámen*
SSJČ nář., ČJA II–121
Srov.: pleskaté kameň (viz kameň)
15–3

pleskaté kameň viz **kameň**

plesňivé, adj. *šedivý (o vlasech)*
Bš, ČJA I–40
20–23

pletínka, –e, f. *houska*
SSJČ říd., zast. a nář., ČJA I–137
Srov.: žemlička
26–42

pliskéř, –a, m. *puchýř*
SSJČ nář. i Bš pliskýř
24–41

plóhota, –e, f. (zprav. v pl. **plóhote)** *plískanice, déšť se sněhem*
Bš plouhota „deštivé počasí, slota“
11–24

ploščavica, –e, f. *drobný vytrvalý déšť*
Bš pluskavica „deštivé počasí“
11–28

plutna, –e, f., zprav.
1. zprav. v pl. **plutne** *díly plotny*
ČJA I–177
Srov.: šína, šindel 1
31–6
2. *odhrnovačka (horní část radlice, která klopí brázdovou skývu – viz obr. 6)*
SSJČ plotna zast. ‚deska‘, ČJA III–39
Srov.: deska 2
32–42–2

pobóchané, adj. *přihlouplý*
expr.
Srov.: puhlóplé
29–51–2

pobóchanec, –nca, m. *přihlouplý člověk, popleta*
expr.
Srov.: pofrťelec, puťapanec, zbrk
29–51–2

pocař/pucař –a, m. *lhář*
expr.
Srov.: cegán/cigán, holhanec/volhanec
29–74–83

pocuvat/pucovat, pucojo/pocujo (+4.p.), ned. *lhát někomu*: Nevjeřte mo, von vás pocuje!
expr.
Srov.: cegáňit/cigáňit
29–74–83

póček, –čka/–čko, m. *mladá pýchavka*
(SSJČ nář. pouk ‚něco vypouklého', Bš pouček „míč")
18–92

podolíčke, –ú, plt. m.
pudlíčke, –ček, plt. f. *mužské spodní kalhoty, spodky*
(Bš podolička „spodní sukně") SSJČ nář. podvlíčky, ČJA I–82 pudlíčke
27–32

pofrťelec, –lca, m. *ztřeštěnec, popleta*
Srov.: pobóchanec, puťapanec, zbrk
29–51–2

pók, –a, m. *pavouk*
ČJA II–57, V–37, V–318
Srov.: pabočiňák, papučiňář/papučinář
19–91

pólinka, –e, f. *sluněčko sedmitečné*
ČJA II–47
Srov.: veronka
19–92

póščet, –í, ned.
1. *tát (o sněhu)*
SSJČ pouštět nář.
11–24
2. *klíčit (zprav. o bramboru)*
(SSJČ pouštět ‚vyhánět listy nebo kořeny') ČJA III–113
Srov.: klet
18–11

+potra, –e, f. *máslo*
SSJČ putra nář., Bš, ČJA I–112
26–51

póza, –e, f. *pavuza*
SSJČ obl. pauza, ČJA III–125
33–24

pózňík/pózňik, –a/–o, m.
pózňák, –a/–o, m. *provaz na utažení pavuzy*
SSJČ pavuzník, ČJA III–126
33–24

pracna, –e, f. *brzdicí špalek (viz obr. 7)*
(SSJČ poněk. zast. ‚tlapa') ČJA III–128
Srov.: šlajfuc, šlajfholc, špalek
33–21

pragl, –o/–a, m.
prakr, –o/–a, m. *plácačka na vyprášení koberců*
ČJA V–417
28–42

prasečák, –a/–o, m.
1. *chlívek pro vepře*
Srov.: krmík
32–23
2. *vepřín*
32–15

prezvurst, –o, m.
přezbuřt, –o, m. *tlačenka*
SSJČ zast. presbuřt
26–32

prizma, –e, f. *krecht*
ČJA III–119
32–21

procesí, –í, n. ve spoj. **čuráčkovo procesí** *bramborové šišky*
Srov.: maňáskovo vojsko (viz vojsko), šefcofšťí kloci (viz klok), škrceňí pepci (viz pepek), šolánke
26–69

prskat se, –á se, –áňí ned. *projevovat pud k páření (o kočce)*
(SSJČ jen o koze) ČJA III–222
Srov.: bróskat se
19–23

prst, –a, m. *roženec, část kosy (viz obr. 3)*
ČJA III–62
32–3

prsteňák, –a/–o, m. *prsteník*
20–25

pruťivá adv. i prep. (+3.p.) *proti, naproti*
SSJČ nář. i Bš protivá
46–5

+přepáč, –a, m. *svah, hráz*
(Bš na přepáš „na druhé straně kopce“, vzít přepač „převrátit se“)
12–21

přezbuřt viz **prezvurst**

přežvechuvat, –ojo, –áňí ned. *přežvykovat*
ČJA III–180
19–2

přicmrndávač, –a, m. *kibic v kartách*
expr.
SSJČ přicmrdovač, přicmrndávat
42–43

příčka, –e, f. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
(SSJČ ‚součást nějakého zařízení, která spojuje napříč dvě části‘) ČJA III–50
Srov.: mečík, svlak
32–42–4

příkupa, –e, f. *příkop u cesty*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–146
Srov.: taras
33–9

přípřež, –a, m. *tažná zvířata (zprav. koně) zapřažená k vozu*
SSJČ jen f. (Bš „trávnice uvázaná na nažatou trávu“)
33–41

přísada, –e, f. *sazenice*
SSJČ nář. (Bš „hlavatice zelná“) ČJA II–15
18–11

přivurat, –ám, –ané dok. *zorat hlubokou orbou*
32–42

přivurávat, –ám, –ané ned. *orat hlubokou orbou*
(SSJČ ‚znovu zorávat‘) ČJA III–33
32–42

psí jazéček viz **jazéček**
psí kňíška viz **kňíška**
psutskí pučasí viz **pučasí**

psutstvo/psuctvo, –a, n. *přílišná rozpustilost*
expr.
Bš psostvo
29–71–6

psusel/psuser, –o/–a, m. *jitrocel větší (Plantago maior)*
SSJČ psosel, psoser lid. ‚název některých léčivých, nepříjemně páchnoucích rostlin‘, ČJA II–103
Srov.: hošatec, meší hóšku (viz hóšku), sloní hochu, volskí hochu (viz hochu)
18–6

pšeňca, –e, f. *pšenice*
SSJČ pšence nář., ČJA III–55, V–78
18–41

pšeňčňisku, –a, n. *strniště po pšenici*
SSJČ pšeničnisko nář.
32–41

pubučák, –a/–o, m., zprav. v pl. **pubučáke** *pobočnice, část koňského postroje (viz obr. 8)*
Bš, ČJA III–159
33–42

pucáď adv. *potud*
SSJČ pocaď nář.
Srov.: putáď
46–3

pučasí, –í, n. ve spoj. **psutskí pučasí** *špatné počasí*
expr.
(SSJČ psovský)
11–1

pudešva/putšva, –e, f. *spodní část (zakončení) plazu (viz obr. 6)*
(SSJČ podešev, Bš podešva – oba ‚podrážka‘) ČJA III–38b
32–42–2

pudížď, –ďe, f.
puďíška/puťíška, –e f.
pudížďa, –ďe, f. *podjížďka (viz obr. 7)*

Bš podýžďa, ČJA III–133
33–21

pudlaha, –e, f. *strop*
SSJČ nář. i Bš podlaha, ČJA I–187
31–33

pudlíčke viz **podolíčke**

pudlivá (+2.p.) prep. *podle*
SSJČ podlivá nář., ČJA V–380
46–5

pudřatke, –ú, plt. m. *nerovnoměrně vysoké strniště*
ČJA III–68
Srov.: kulípke
32–46–1

pudvečírka, –e, f. *sléz*
Bš
18–82

puhlóplé, adj. *přihlouplý*
expr.
SSJČ nář.
Srov.: pobóchané
29–51–2

puhrabáč, –a, m. *cestář*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–169
33–91

puhřebář, –a, m. *zaměstnanec pohřební služby*
43–73

puchmu, adv.
pušmu, adv. *dusno před bouřkou*
Bš puchmo
Srov.: sparnu
11–2

pukéta, –e, f. *kytice*
SSJČ říd. pugéta, Bš puketa
18–14

pulének, –nko/–nka, m. *pelyněk (Artemisia)*
ČJA II–104
18–6

puleva, –e, f. *obleva*
SSJČ nář., Bš, ČJA II–167
Srov.: vudmňek
11–24

pumale, adv. *pomalu*
SSJČ pomaly nář., ČJA I–92
47–13

pumpelich, –o/–a, m.
pumpeliša, –e, f. *pampeliška*
SSJČ nář. pumpelíšek, Bš pumpelica, ČJA II–110
18–6

punčocháče viz **pančucháče**

pupravuvat, –ojo, –uváňí (+4.p.) ned.
spravuvat, –ojo, –uváňí (+4.p.) ned. *poklízet dobytek*
SSJČ popravovat, spravovat nář., Bš spravit krávu „poklidit", ČJA III–183
32–5

pupravit, –ím, –ené (+4.p.) dok. *poklidit dobytek*: Babička šla pupravit dubetek. Jož máš dubetek pupravené?
SSJČ popravit nář., Bš
32–5

purichtuvat, –ojo, –uvané (+4.p.) dok. *dát do pořádku, uklidit*: Neš se Aňička vráťí, fšecko purichtujem, ňic nepozná!
Srov.: puruvnat
28–42

puruvnat, –ám, –ané (+4.p.) dok. *uklidit, dát do pořádku*: V garáži si tu puruvné, još se na tu nemožo ďívat.
SSJČ porovnat zast. a nář.
Srov.: purichtuvat
28–42

puřádňík, –a, m.
puřítkař, –a, m. *obecní almužník*

SSJČ zast. a nář. pořádník (zast. a nář. pořídka ‚stanovený řád, postup, podle kt. se vystřídají jednotlivci při konání určité povinnosti') Bš pořádník „obecní sluha"
Srov.: pazderák
37–31

pusépátku, –a, n. *drobenka*
ČJA I–142
Srov.: híška, drupke
26–46

pusmraďit, –ím, pusmraďené dok. *zatopit, málo roztopit kamna*
expr.
(SSJČ smradit)
Srov.: bzďit, zapšóknót
31–6

pustřepek, –pko, m. *vejce snesené bez skořápky*
ČJA III–233
32–55–2

pušmu viz **puchmu**

pušplichuvat, pušplichoje, ned. *poprchávat*
SSJČ pošplichovat obl. mor.
Srov.: kapčit
11–28

putáď adv. *potud*
SSJČ potáď, potaď nář.
Srov.: pucáď
46–3

putkán, –a, m. *potkan*
SSJČ ob. potkan, ČJA II–29
19–31

putklad, –o, m. *podklad u chomoutu (viz obr. 8)*
(SSJČ ‚to co se klade pod něco') Bš, ČJA I–158
Srov.: fotru, pedoša, lefoška
33–42

putkladek, –tka, m. *část dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
ČJA III–46

Srov.: stulička 2
32–42–3

putróblé, adj. *hloupý (o člověku)*
expr.
29–16

putslamka/putslámka/puslamka, –e, f. *prostěradlo*
SSJČ podslamka říd., poslamka zast. a nář., Bš poslámka, ČJA I–160
31–42

puťapanec, –nca, m. *přihlouplý člověk*
expr.
Srov.: pobóchanec, pofrťelec, zbrk
29–51–2

puťírat, –ám, –áňí (+4.p.) ned. *čechrat lněná vlákna, zbavovat je nečistot a pazdeří*
SSJČ tex. potěrat
32–46–6

puťírka, –e, f. nástroj k ručnímu potírání lnu
SSJČ potírka nář.
32–46–6

puťíška viz **pudížď**

puvija, –e, f. *vichřice, sněhová vánice*
Bš
Srov.: fijavica, zametaňica
11–24

puvjetří, –í, m.
1. *počasí*
SSJČ povětří říd.
11–1
2. *silný vítr*
SSJČ povětří poněk. zast. ob.
11–33
3. *vzduch*: Drak lítá visoko f puvjetří. Dneska je dubrí puvjetří, pjekňe se déchá.
SSJČ povětří poněk. zast.
11–32

puvrhél, –a/–o, m. *zakrslý, často pokroucený strom*
(SSJČ povrhel ‚něco, čím se opovrhuje')
18–2

R

rajfajzenka, –e, f. *spořitelna*
(SSJČ ‚menší úvěrové družstvo')
40–3

ráhnu, –a, n. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
(SSJČ obl. ráhno ‚bidlo, tyč')
Srov.: čagan 2, haloza 2, šantala, špigér
20–13

ráhinku, –a, n. *bidýlko pod kamny*
(SSJČ obl. ráhno ‚bidlo, tyč') ČJA I–170
Srov.: hambálek
31–44

ramena, –0, plt. n., též ve spoj. **zadní ramena** *zadní ramena vozu (viz obr.7)*
(SSJČ ‚to, co připomíná rameno') ČJA III–132
33–22

ramínka, –nek, plt. n. *ramena u dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
ČJA III–48
Srov.: drábica, vuďič
32–42–3

randlík, –o, m. *rendlík*
SSJČ nář.
31–51

rebí vučku viz **vučku**

réglík, –a, m. *závlačka u řetízku (část vozu – viz obr. 7)*
(SSJČ ryglík ob. ‚obrtlík, zástrčka') ČJA III–140
Srov.: róblík, zároblík
33–21

relík, –o, m. *cop*
Bš, ČJA I–37
28–22

repeška, –e, f. *červený mravenec*
Bš
19–93

retúnk, –o, m. *vůz záchranné služby, záchranka*
(SSJČ retuňk ‚záchrana, pomoc', Bš retovat „zachránit")
24–71

réž, –a, m. *rýže*: G večeři sme mňeli k masu tem réž.
SSJČ nář. rejž f., Bš réž f.
Dem.: réžek: Dali sme si k temu réžek a kompót.
26–71

ribizl, –o/–a m. *rybíz*
18–33

rigel, –glo/–gla, m. *podélný trámek v plotě*
SSJČ rýgl, rygl stav. slang ‚paždík u plotu', ČJA III–28
Dem.: riglík
32–2

rífa/grífa, –e, f. *vrchní bidlo žebřin*
Bš gréfa, ČJA III–122
33–2

richlu, adv. *rychle*: Richlu tam hópňi!
SSJČ rychlo zast. a nář., ČJA I–62
47–13

rína/rena, –e, f. *okapový žlab*
SSJČ obl. rýna, ČJA I–209
31–21

rizek, –ska, m. *houba ryzec pravý*
SSJČ ryzec, ČJA II–92
Srov.: serúfka
18–91

róbl, –a, m. *kolík na utahování povřísla*
SSJČ říd. roubel, Bš, ČJA III–71

Dem.: róblík
32–46–1

róblík, –a, m.
zároblík, –a, m. *závlačka u řetízku (viz obr. 7)*
ČJA III–140
Srov.: réglík
33–21

róbluvat, –ojo/–ujo, narób luvané (+4.p.) ned. *roubovat (strom)*
ČJA II–9
Odvoz.: **na–, při–, za–**
18–35–4

róčka, –e, f. *ručka u travní kosy (viz obr. 3)*
(SSJČ ručka nář. ‚držadlo', Bš „rukověť rozličných nástrojů") ČJA III–63
Srov.: kločka, rokuvidlu
32–3

róchat, –ám, –áňí (+7.p., s+7.p.) ned. *dělat hluk, bouchat*: Ráno stane a tag róchá f kocheňi z hrnkama, že fšechni zboďí. Neróché tak ze fšém!
SSJČ rouchat zast. (Bš "udeřit, bít")
Odvoz.: **na– se**
23–6

rochla, –e, f. *úžlabina, strž, rokle*
SSJČ nář. rochce, Bš rochl'a
12–22

rokuvidlu, –a, n. *ručka u travní kosy (viz obr. 3)*
ČJA III–63
Srov.: kločka, róčka
32–3

rompál, –o, m. *chumáč ovoce*
Bš „třešeň, mnoho třešní na halouzce", ČJA II–6
Srov.: chomáč, žvanec
18–35–3

róp, –a, m.
rópa, –e, f. *bouchoř, znetvořený plod švestky*
ČJA II–5
18–31

rosička, –e, f.
rosňička, –e, f. *rostlina kontryhel*
(SSJČ rosička ‚název rosnatky okrouhlolisté', Bš rosnička „zelinka")
Srov.: hosí čapka (viz čapka 2), hosí noška (viz noška)
18–6

rótpudňa, –e, f. *rovný omítnutý strop*
31–33

rusfajruvat, –ujo, –uvané dok. *roztopit kamna*
SSJČ fajrovat
Srov.: ruzdamfčit, zadamfuvat, zahajcuvat/zahicuvat
31–6

ruspóščet, –ím, –eňí ned. *škvařit sádlo*
ČJA I–123
Srov.: veškvářet
26–33, 34–5

ruzdamfčit, –ím, –ené dok. *roztopit kamna*
Srov.: rusfajruvat, zadamfuvat, zahajcuvat/zahicuvat
31–6

ruzglábit, –ím, –ené (+4.p.) dok. *otevřít dokořán*
expr.
SSJČ rozglábit nář., Bš rozgábit
31–32

ruzřechtanec, –nca, m. *člověk, který se rád směje*
expr.
SSJČ rozřehtaný
29–66

ružít, ružnót, –no, ružnoté/ružeté dok. *rozsvítit*
SSJČ rožnout obl., Bš rožít, ČJA I–181
31–53

Ř

řad, –o, m.
řádek, –tka/–tko, m.
1. *pokos, řada pokosené trávy, ležící v pruhu*
(SSJČ říd. a zast. řad ‚řada') ČJA III–98

32–46–1
2. zprav. v pl. **řátke** *hromádky posečeného obilí*
ČJA III–66
32–46–1

řemínek, –nko/–nka, m. *svorník cepu (viz obr. 3)*
(SSJČ ‚kožený pásek') ČJA III–80
32–3

řib, –o/–a, m.
říbek, –pko/–pka, m. *jedlá houba*
Bš hřib, ČJA II–88, V–277
18–9, 18–91

řípkuvá, subst. adj., f. *houbová omáčka*
26–64

řísa, –e, f. *řasa u oka*
SSJČ nář. řása, Bš
20–24–6

řiť, –ťi, f.
řiťí, –í, n. *spodní část snopu*: Pudávé mňe te snupe řiťama.
SSJČ nář. řiť, Bš řítí, ČJA III–72
32–46–1

řóčet, řočí, –eňí ned**.**
řókat se, –á se/řóče se, –áňí ned**.** *projevovat pohlavní pud (o prasnici)*
ČJA III–211
19–23

řvat, –e, –aňí ned**.** *bučet (o krávě)*
(Bš „vydávat silný hlas") ČJA III–179
Srov.: hočet
32–52–3

S

sádluvé, subst. adj. m. *druh drobného cukroví, kakaový koláček ze sádlového těsta*
26–45

salám, –o, m. *nepečený moučník ve tvaru uzenářského výrobku*
26–45

saminét, –a/–o, m. *samet*
Srov.: sumet
27–15–1

saminétuvé, adj. *sametový*
27–15–1, 27–2

sátka, –tke, f. *vrstva obilí k mlácení*
SSJČ nář., Bš, ČJA III–81
32–46–2

sažit, –í, ned.
sežit, –í, ned. *padá mlha, drobně mží*
(SSJČ sažit nář. ‚proudit, vanout o chladu') ČJA II–156 seží
11–25

scíplák, –a, m.
1. i **scíplina**, –e, f. *tělesně slabý člověk*
expr.
SSJČ scípák, scíplotina (Bš scíplina „nedochůdče", ČJA V–271 scípnout)
Srov.: nedoživec, sóchuťinář, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina
20–16
2. *lenoch*
expr.
Srov.: neďeláč, nepracant, zhňilák, zhňilina, zhňilón
29–72–12

sčisťit se, –í se, dok.
sčisťovat se, –oje se, ned. *čistí se (o krávě)*
ČJA III–173 sčisťuje se
19–23

sečka, –e, f.
sekajina, –e, f.
sekajna, –e, f. *řezanka, drobně nařezaná píce, zvl. sláma*
SSJČ obl. sečka, nář. sekajna, Bš sečka, ČJA III–184, V–79 sekajna
32–5

sečkuvica, –e, f. *řezačka, stroj na řezání píce*
SSJČ sečkovice obl., Bš, ČJA III–185
32–5

sedluvé, adj. *podsední (o koni)*
SSJČ sedlový říd., ČJA III–198
33–4

sekajina, sekajna viz **sečka**

sekňica, –e, f. *větší obytná místnost nebo místnost vůbec*
SSJČ seknice nář., ČJA I–186
Dem.: sekňička
31–3

sepka viz **sípka**

sépka, –e, f. *místnost, kam se ukládá zrno*
ČJA III–96
Srov.: húra 2
32–21

serúfka, –e, f. *houba ryzec pravý*
Bš „houba Agaricus lactifluus“, ČJA II–92
Srov.: rizek
18–91

servít, –a/–o, m. *ubrus*
(SSJČ zast. a nář. ‚ubrousek‘)
Srov.: tištuch
31–45

servítuvá knedla viz **knedla**

sesél/sesl, –sla, m. *židle s opěradlem*
SSJČ zast. a nář. sesle f., ČJA I–154
Dem.: seslík, sesílek
Srov.: legátka
31–43

sestříňe, –te, n. (zprav. v pl. **sestříňata**) *bratranec nebo sestřenice, příbuzní*
SSJČ nář., Bš „vlastník, druzí bratranci a sestřenice“
Srov.: bratráňe, bratříňe
30–21

sežit viz **sažit**

schuř, –a, m. *tchoř*
SSJČ schoř obl., Bš
19–31

sifón, –o, m. *sodová voda, voda pod tlakem nasycená kysličníkem uhličitým*
SSJČ řidč. a obl. mor.
26–83

sípka/sepka, –e, f.
sipkuvina, –e, f. *sypek, pevný povlak peřin, do něhož je vloženo peří*
SSJČ nář. sypka (sypkovina ‚tkanina na sypky') ČJA I–163
Srov.: angín, sofka
31–42

sklókačka, –e, f.
sklókač, –a, m.
sklókadlu, –a, n. *tlukadlo, pohyblivá část stojaté máselnice (viz obr. 1)*
(SSJČ stloukačka ‚máselnice') ČJA I–115
Srov.: húlka 3
26–51

sklókat, –ám, –áňí ned. *stloukat máslo*
SSJČ stloukat, ČJA I–113
26–51

sklupec, –pca, m. *vikýř*
SSJČ sklopec nář. ‚sklápěcí zařízení, zprav. padací dveře v podlaze nebo ve stropě', Bš
31–21

skrblant/zgrblant, –a, m. *lakomec*
expr.
SSJČ skrblík
Srov.: držgroš, hladňoch, chrtón, škrťa, škrťón
29–62

skrzevá adv. i prep.(+4.p.) *skrz*
SSJČ nář., Bš
46–5, 48–3

skřípka/skřipka, –e, f. *chřipka*
24–33

skuk, –o, m. ve spoj. **jeleňí skuk** *rostlina plavuň vidlačka*
SSJČ jelení skok lid., Bš
18–72

skutná, adj. *březí (o koze)*
SSJČ skotná zast. a obl., ČJA III–207
19–23

slaďák, –a/–o, m. *letní druh jabloně se sladkými plody*
SSJČ sládě
18–27

sladec, –tca, m. *osladič*
Bš
18–82

sládek, –tka, m. ve fraz. **je jak sládek** *o tlustém člověku*
expr.
Srov.: bečka 3, bigón, deňa 2, macek 2
20–15

slak, –o, m. *svlačec*
SSJČ zast. a nář. svlak, Bš, ČJA II–108
Srov.: šlatec/žlatec
18–7

slamiňák, –o, m.
slamňák, –o, m. *slaměný klobouk*
27–54

slamňenka, –e, f. *ošatka, pův. určená na kynutí vymíseného těsta*
SSJČ obl. mor., Bš slamenica, ČJA I–129
26–41

slanáček/slaňáček, –čko, m.
slanóšek, –ško, m. *chlebové pečivo posypané solí*
Bš
26–42

slepičárňa, –ňe, f. *drůbežárna*
(SSJČ slepičárna ob. ‚kurník') ČJA III–238
Srov.: drubeřárňa
32–15

slepovaní, subst. adj. n. *linecké cukroví spojované marmeládou*
26–45

slimták, –a, m. *slimák*
ČJA II–61
Srov.: plazák
19–82

slípka, –e, f. *slepice*
SSJČ obl., ČJA III–224
32–55

+slobica, –e, f. *slupice u pluhu, popř. u rádla (viz obr. 5 a 6)*
SSJČ slupice, Bš, ČJA III–37
32–42–2

sloňí hochu viz **hochu**

slonku, –a, n. *slunce*
SSJČ slunko kniž. a obl., ČJA II–152
10–2

sluzečka/slzička, –e, f. ve spoj. **sluzečka Panenke Marije** (zprav. v pl. **sluzečke P. M**.)
slzička, hvozdík kropenatý
SSJČ slzy Panny Marie ob. ‚hvozdík kropenatý' nář. i jiné rostliny, Bš slzičky (ČJA IV–109, V–97 sluzy 1. pl.)
18–7

slzička viz **sluzečka**
smradlavé chebz viz **chebz**

sňídaňí, –í, n.
1. *snídaně*
SSJČ obl. a poněk zast., ČJA I–94
26–23
2. ve spoj. **drohí sňídaňí** *přesnídávka*
ČJA I–95
26–23

sóci, –ihu, m. *soudce*
38–3

socuví kafe viz **kafe**

sofka, –e, f. *sypek, pevný povlak peřin, do něhož je vloženo peří*
(Bš „číška na zhlavec“) ČJA I–163
Srov.: angín, sípka/sepka, sipkuvina
31–42

sóch, –a, m. *suchý strom*
ČJA II–79
18–2

sochuprd,–a, m. *tělesně slabý člověk*
expr.
Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuťinář 1, zámura, zdechlón, zdechlina
20–16

sóchuťinář, –a, m.
1. expr. *tělesně slabý člověk*
Srov.: scíplák 1, scíplina, sochuprd, zámura, zdechlón, zdechlina
20–16
2. ve fraz. **je jak sóchuťinář** expr. *o tělesně slabém člověku*
20–16

sok, –o, m. *uzel* ve spoj. (**hovázat) na sok** *způsob vázání šátku pod bradu*
SSJČ suk obl. mor., Bš, ČJA I–80 uzel
Srov.: tetka
27–41

sókeňáke, –kú, m. plt.
sókeňice, –0, f. plt. *kalhoty ze sukna*
(SSJČ soukenice ‚soukenná sukně‘)
27–2

solňička, –e, f. *slánka*
SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I–124
31–52

sopél, –pla, m.
1. *hlen z nosu*
SSJČ sopel zast. a nář.
24–48
2. ve fraz. **soplem be ho přerazíl** expr. *o hubeném člověku*
20–14

sošeň viz **šošeň**

sparnu, adv. *dusno před bouřkou*: Je sparnu, nemožo déchat.
SSJČ sparno nář., Bš
Srov.: puchmu, pušmu
11–2

spichat, –ám, hospichané ned. *spěchat*
SSJČ nář.
Odvoz.: **ho–**
23–33, 29–73–2

splaz, –o, m. *plaz, část pluhu (viz obr. 6)*
SSJČ plaz, Bš, ČJA III–38a
32–42–2

spoličňe/společňe, –ete, n., zprav. v pl. **spoličňata/společňata** *dvojčata*
Bš společně „dítě z dvojčat", ČJA I–21
Srov.: svojátku
30–21

spoščené, adj. *neposlušný, darebný*
expr.
25–67, 30–51

spoščenec, –nca, m.
1. *darebák*
expr.
(SSJČ spustit se ‚začít se nesprávně chovat') Bš „rozpustilec"
Srov.: lajda
30–51
2. *neposlušné dítě*
expr.
25–67

spoščenusť, –ťi, f. *úpadek mravů*: Dneska je vječí spoščenusť jag dřív.
expr.
(SSJČ spustit se ‚začít se nesprávně chovat')
29–71–6

sprašná, adj. *březí (o prasnici)*
SSJČ nář. (Bš sprasnica „svině oprasená, prasátka chovající") ČJA III–212
19–23

spudňica, –e, f. *dno vozu*
ČJA III–146

Srov.: dnu
33–2

spravuvat viz **pupravuvat**

sprošél/šprošél –šla/–šlo, m. *kulatá příčka u žebřin*
SSJČ zast. ob. šprušle f. (Bš šprušeľ „příčka žebřová“) ČJA III–123
33–2

sračka, –e, f. *břečka*
expr.
(SSJČ sračky ‚něco kašovitého, mazlavého‘)
Srov.: blaťisku, máčka, mačora, mačoranda, majda
11–28–2

sršňál, –a, m. *sršeň*
Bš sršňák, ČJA II–51
19–93

stáčet, –ím, –eňí ned. *čistit obilí na velkookém sítě*
ČJA III–91
Srov.: cóďit 2
32–46–3

stárňík, –a, m. *vrstevník*
ČJA I–8
25–9

steška, –e, f.
1. *pěšina (zprav. v lese)*
SSJČ stežka nář., Bš, ČJA II–142
33–9
2. *pěšinka ve vlasech*
SSJČ zast. a říd. stezička, ČJA I–36
28–22

strból, –a, m. *scvrklý, uschlý chomáč plodů, např.*
(SSJČ strboul nář. ‚pahýl, uschlá větev‘)
18–35–1

strnčná žaba viz **žaba**

stróček, –čko, m.
strok, –o, m. *stroužek česneku*

SSJČ nář. strouček (SSJČ nář. i Bš struk ‚lusk') Bš strúček, ČJA II–25
Augm.: stročisku
18–52

stromskí japku viz **japku**

strožena, –e, f. *ostružina*
ČJA II–97
Srov.: čerňica
18–25–1

střechél, –o/–a, m. *rampouch*
SSJČ střechýl nář., Bš střechýľ, ČJA II–166
11–23

střešňa, –ňe, f.
1. *strom třešeň*
SSJČ střešně nář.
18–29
2. *plod třešně*
SSJČ nář., ČJA II–3, V–280
Dem.: střešňička
Augm.: střešňisku
18–29

stříbrňík, –o, m. *vřes (Calluna)*
ČJA II–98
18–72

stuha, –e, f. *stoh slámy*
SSJČ stoha říd., Bš, ČJA III–97
32–46–1

stulař, –a, m. *truhlář*
SSJČ stolař mor., Bš stolář, ČJA I–153, V–178
34–2

stulička, –e, f.
1. *šárka (viz obr. 7)*
(SSJČ stolice ‚sedátko, lavice') ČJA III–135
33–21
2. *část dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
ČJA III–46

Srov.: putkladek
32–42–3

sťihél, –hla/–hlo, m., zprav. v pl. **sťihle** *otěže (viz obr. 8)*
SSJČ stíhlo ‚udidlo k měkkému vedení koně', Bš „uzda, opraťˮ, ČJA III–154
33–42

sudufka, –e, f. *limonáda s příchutí*: Tenkrát bévala žlotá sudufka za kurono!
SSJČ sodovka obl. mor., ČJA V–201
26–83

sucha, –e, f. *dřevěný sloupek v plotě*
(SSJČ socha nář. ‚sloupek u krovu') Bš, ČJA III–26
Srov.: lótka
32–2

sumet, –o, m.*samet*
Srov.: saminét
27–15–1

sumeťáke, –kú, plt. m. *sametové kalhoty*
27–2

sutur, –o/–a, m.
1. *košík nebo taška ze slámy*
SSJČ sotor nář., Bš též sotúrek
27–52, 32–31
2. *malá taška*
27–52

svarba, –e, f. *svatba, svatební obřad*
SSJČ nář., ČJA I–13
Srov.: zdafke
43–7, 44–1

svlak, –o/–a, m. *průvlačka u bran (viz obr. 4)*
(SSJČ ‚bidlo upevněné napříč a spojující několik prken') Bš, ČJA III–50
Srov.: mečík, příčka
32–42–4

svojátku, –a , n. zprav. v pl. **svojátka** *dvojčata*
(SSJČ nář. svojátka ‚lidé patřící k sobě, zvl. milenci, snoubenci')
Srov.: spoličňe/společňe
30–21

svršec, –šca, m. *pohřbetník (viz obr. 8)*
Bš „stroj na koně“, ČJA III–160
33–42

svurňík, –o/–a, m. *část předku vozu (viz obr. 7)*
(SSJČ svorník ‚předmět sloužící ke spojování‘) Bš, ČJA III–137
33–21

Š

šande, –0, f. zprav. pl. *šle*
SSJČ nář.
Srov.: kšíre/šíre, šlehe
27–43

šarka, –e, f. *druh sukně z hrubé tkaniny*
SSJČ nář., Bš „všední sukně“
27–24

ščagél, –gla/–géla, m. *klacek, prut*
SSJČ ščagel nář., Bš „silný dřevnatý stonek, pník“
Dem.: ščaglík, ščaklík
18–23

ščava, –e, f. ve fraz. **je jak ščava** expr. *o hubeném člověku*
Srov.: chróst 1, lať 2, tečka, žingla 2
20–14

ščavlík, –a/–o, m. *šťovík (Rumex)*
Srov.: keselina, keselí zelí (viz zelí 1), kuzí melí (viz melí 1)
18–7

ščepka, –e, f.
ščepta, –e, m. *malé množství, špetka*
SSJČ štěpka, štěpitka, Bš též ščepetka
Dem.: ščepítka
49–12

ščepuví japku viz **japku** 2

ščerbák, –a, m. *člověk s mezerou mezi zuby*
Bš ščerbáč „člověk, kterému chybí zub“, ščerbatý „zubatý“
20–24–4

ščerchátku, –a, n. *chrastítko*
SSJČ štěrchátko nář., ČJA I–27
42–45

ščokafka, –e, f. *škytavka*
SSJČ šťukavka nář.
24–49

ščokat, –ám, hoščokané, ned. *škytat*
(SSJČ šťukavka nář.) Bš ščukat
Odvoz.: **ho–, na– se**
24–49

ščoknót, –o, –oťí dok. *škytnout*
SSJČ šťuknout nář.
24–49

šefcofšťí kloci viz **klok**

+šibeňica/šíbeňica, –e, f. *opěradlo trakaře*
(SSJČ šibenice zprav. expr. ‚co nějak šibenici připomíná', Bš „prut napříč položený na dvou rozsoškách") ČJA III–164
Srov.: žebřík, žebříček, žebřinka
33–1

šiďák, –a/–o, m. *šidítko*
ČJA I–26
Srov.: coml, dodlák
25–63

šifr, –o/–a, m. *břidlice*
ČJA II–124
15–2

šidlu, –a, n. ve spoj. **haďí šidlu** *vážka*
Bš, ČJA II–49
Srov.: židlu 3, haďí hlava, kuňí hlava (viz hlava)
19–93

šína, –e, f., zprav. v pl. **šíne** *díly plotny*
SSJČ šín m. nář. ‚plát u kamen', ČJA I–177
Srov.: plutna 1, šindel 1
31–6

šindel, –a/–o, m.
1. zprav. v pl. **šindele** *díly plotny*
ČJA I–177
Srov.: plutna 1, šína
31–6
2. ve fraz. **je jak šindel** *o hubeném člověku*
expr.
Srov.: bezór
20–14

šírat (se), –á (se), –áňí ned. *rozednívat se*: Jož se šíralu a teprvá šél dum.
SSJČ nář. (Bš „šeřit se“)
Srov.: brinďit se
10–6

šircla, –e, f.
šircl, –a/–o, f. *zástěra*
27–25

šíre viz **kšíre**

šiša, –e, f.
1. *hlava*
expr.
Srov.: lebeňa, gebeňa/kebeňa, škupek
20–24
2. *nešika*
expr.
Srov.: graca, muňa/moňa, neréda
29–72–1

šiška, –ke, f. *knedlík*
SSJČ nář., Bš
Srov.: kuláček
26–67

škaríd, –a, m.
škarida, –e, m. i f. *škaredý člověk*
expr.
SSJČ škareda
Srov.: vuškrhél
20–24–24

škarnétka, –e, f.
škarňótka, –e, f.
škarňóta, –e, f.
škarnétla, –e, f. *kornout*
Bš škarnica, ČJA II–179
36–26

škarópka/škařópka, –e, f.
škerópka, –e, f. *skořápka*
SSJČ škařoupka, škaroupka nář., Bš škařupa, škarupina, ČJA I–103
18–35

šklobánke, –ú, zprav. v pl. m. *škubánky*
Srov.: šustera
26–69

šklobat, –o, –áňí, vešklobané ned.
1. *škubat, trhat*
SSJČ šklubat zast. a nář., ČJA V–268
Odvoz.: **ve–, na–, vo–**
23–55
2. *škubat drůbež, zbavovat drůbež peří*
SSJČ šklubat zast. a nář.
Odvoz.: **vo–**
19–44

škráb, –o, m. *stará obnošená bota*
expr.
SSJČ nář., Bš
Srov.: jančar, křapák 1, škront
27–72

škrábnót, –o (s+7.p.), dok. *hodit něčím*: Škrábla s ňém do kóta…
expr.
23–53

škraň, –ňe, f.
škraňa, –ňe, f. *tvář*: Ďeda mucka sklóstl, škraňe má jak vuteklí!
(SSJČ škraň zast. a nář. ‚spodní čelisť', ČJA V–283 škraň)
20–24–2

škrceňí pepci viz **pepek**

škročet, –í, –eňí, ned. *kručet (zprav. v břiše)*: Má velké hlad, škročí mo v břoše.
SSJČ škručet obl. mor.
26–1

škrókat, –če/–á, –áňí, ned. *kuňkat (o žábě)*
SSJČ škroukat řidč., Bš škrkat
Srov.: krkat
19–7

škront, –o, m. *stará obnošená bota*
expr.
Bš škrunty
Srov.: jančar, křapák 1, škráb
27–72

škrťa, –ťe, m.
škrťón, –a, m. *lakomec*
expr.
SSJČ nář. škrťa, Bš škrťon
Srov.: držgroš, hladňoch, chrtón, skrblant/zgrblant
29–62

škupek, –pka/–pko, m. *hlava*: Bolí mňe škupek!
expr.
Srov.: lebeňa, gebeňa/kebeňa, šiša 1
20–24

šlajfholc, –o, m.
šlajfuc, –o, m. *brzdicí špalek (viz obr. 7)*
ČJA III–128
Srov.: pracna, špalek
33–21

šlajfka/šlejfka, –e, f. *vázanka*
SSJČ šlajfka obl. mor.
Srov.: kravátla, pinta
27–42

šlatec/žlatec, –tca, m. *svlačec (Convolvulus)*
Bš, ČJA II–108
Srov.: slak
18–7

šlehe, –hú, zprav. plt. m. *šle*
SSJČ šlehy nář.
Srov.: šande, kšíre/šíre
27–43

šlejfka viz **šlajfka**

šlihuvica, –e, f. *slivovice*
Bš
26–86

šmaja viz **čmaja**

šmiterolka, –e, f. *druh drobného cukroví, trubička plněná sněhem*
Srov.: trópka
26–45

šmitlich/šnitlich, –o, m. *pažitka*
18–52

šňopák, –o, m. *obličej*: Gdiš přišél, mňel takové keselé šňopák, viďela sem, že tu ví. expr.
(SSJČ šňupák přen. zhrub. ‚nos‘)
Dem.: šňopáček
20–24–2

šofan/žofan, –o, m. *zednická lžíce*
Dem.: šofánek/žofánek
34–15

šofánek/žofánek, –nko, m. *sběračka*
SSJČ šufánek, žufánek obl.mor., ČJA I–147
31–52

šolánek, –nko, m. zprav. v pl. **šolánke**
1. *bramborové šišky*
SSJČ nář. i Bš šulánky
Srov.: čuráčkovo procesí (viz procesí), maňískovo vojsko (viz vojsko), šefcofšťí kloci (viz klok), škrceňí pepci (viz pepek)
26–69
2. *šišky na krmení hus*
ČJA III–245
32–5

šomera, –e, f. *ruch, shon, vřava*
expr.
SSJČ nář. šumela, Bš šumela „rej“
21–2, 22–12

šopka, –e, f. *slupka, např. u jablka, u brambor*
SSJČ šupka nář., Bš
18–35

šoplstat se, –ám se, hošoplstané ned. *odírat se, šoupat se*
(Bš šuplstat se „soustavně se posouvat po zemi“)
Odvoz.: **ho–/vo–**
27–16

šorc, –a, m.
šurca, –e, f
1. *zástěra*
SSJČ šorc nář.
27–25
2. *druh sukně*
27–25

šošeň/sošeň, –šňa, m. *uschlý zbytek květu na ovoci*
Bš, ČJA II–9
Dem.: šošínek/sošínek
18–35

šošňit se, –ím se, –eňí (v+7.p.) ned. *nimrat se (zprav. v jídle)*: Nešošňi se f tém a jez!
(Bš šušňiť sa „piplat se“)
Odvoz.: **na– se**, **pu–**
Srov.: drápat se, frfňit se, mrvit se
26–19

špaččí bótka viz **bótka**

špalek, –lka, m. *brzdicí špalek (viz obr. 7)*
(SSJČ ‚kus dřeva‘) ČJA III–128
Srov.: pracna, šlajfholc, šlajfuc
33–21

špáncí, –í, n. *borůvkový porost*
ČJA II–96 špánka ‚borůvka‘
18–25–1

špánka viz **čpánka**

špekolant, –a, m. *přemýšlivý člověk, koumák*
29–5

špica, –e, f. *radlice rádla (viz obr. 5)*
ČJA III–44
Srov.: náradelňík, náradňík
32–42–2

špička, –e, f. zprav. v pl. **špičke**
špidlena, –e, f. zprav. v pl. **špidlene** *třísky na podpal*
SSJČ nář. i Bš špička
31–61

špigér, –a, m. *člověk vysokého vzrůstu*
expr.
Srov.: čagan 2, čangala, haloza 2, ráhnu
20–13

špižérňa, –ňe, f. *truhla na mouku*
SSJČ říd. špižírna (Bš špižírňa „komora pro zásobu mouky“) ČJA I–127
Srov.: trohla
31–5

špolec, –lca, m. *pulec*
SSJČ špulec říd., Bš, ČJA II–64
19–7

špór, –a/–o, m. *sporák*
31–6

šprodlák, –o, m.
šprodluvačka, –e, f. *kvedlačka*
ČJA I–150
31–52

šprodluvat, –ujo, ned. *kvedlat*
31–52

šprošél viz **sprošél**

štangla, –e, f. *tyč salámu*
(SSJČ štangle ‚tyč')
26–32

štílku, –a, n. *násada, zprav. u nože*
31–52

štok, –o, m. ve spoj. **chlap jak štok** *o velkém člověku*
expr.
20–17

štramák, –a, m. *pohledný člověk, fešák*
expr.
SSJČ poněk. zast. ob. expr.
20–24–23

štricla, –e, f.
1. zprav. ve spoj. **štricla chleba** *podlouhlý chléb*
SSJČ štrycle poněk zast. ob., ČJA I–133
26–41
2. *vánočka*
(SSJČ štrycle ‚podlouhlý chléb, podlouhlé pečivo') ČJA II–227
26–43

štufáke, –kú, plt. m. *kalhoty z vlněné tkaniny*
(SSJČ štof poněk. zast. ob.'vlněná látka')
27–2

štufka, –e, f. *sukně z vlněné látky*
SSJČ štofka nář.
27–24

štukáč, –a, m. *poschoďový dům*
(SSJČ poněk. zast. ob. štok ‚poschodí')
31–12

šulístek, –tka, m. *drobné, zakrnělé ovoce*: Přebíré te jablóška! Takuví šulístke du teho pitla nedávé!
Bš šolístka
18–35–1

šupňa, –ňe, f. *kúlna*
SSJČ šopna, šupna nář., ČJA I–212
32–21

šurca, viz **šorc**

šurena, –e, f.
1. *zástěra*
27–25
2. *druh sukně*
27–25

šustera, –e, f. *škubánky*
SSJČ nář. též šusterka, šuska, šustka
Srov.: šklobánke
26–69

švigrat, –ám, –avé, ned. *šilhat*
SSJČ nář. švidrat, švirgat, Bš švirgat
Odvoz.: **za–**
24–46

švigravé, adj. *šilhavý*
SSJČ nář. švidravý, švirgatý, Bš švirgatý, ČJA I–45
24–46

T

tabák, –o, m. ve spoj. **cegánské tabák** *houba prašivka, pýchavka*
18–92

tadima, tadema, tadekma adv. *tudy*
Bš tadým, tadýmka, tadýmto
46–4

tanec, –nca, m. ve spoj. **kučičí tanec** *lidové jídlo (hrách s kroupami)*
SSJČ nář. i Bš kočičí tanec
26–71

taras, –o, m. *příkop u cesty*
(SSJČ ‚navrstvený, narovnaný násyp z kamení nebo jiné hmoty') ČJA II–146
Srov.: příkupa
33–9

técit, –ím, ned. *zvědavě nahlížet, nakukovat*
(Bš tejcit „dychtit, toužit")

Srov.: nasísat
29–56–5

tečka, –e, f. ve fraz. **je jako tečka** *o hubeném člověku*
expr.
Srov.: chróst 1, lať 2, ščava, žingla 2
20–14

télek, –lko, m. *týl, zadní část hlavy*
ČJA I–49
20–24

teprvá adv. *teprve*
SSJČ teprva nář., Bš nepráv, ČJA V–390
47–11

tetka, –e. f. ve spoj. (**hovázat) na tetko** *způsob vázání šátku pod bradu*
Srov.: sok
27–41

tičkrdle viz **čičkrdle**

tištuch, –o/a, m. *ubrus*
Srov.: servít
31–45

topan, –a, m. *hloupý, nechápavý člověk*
expr.
SSJČ tupan obl. mor.
29–16

topr, –o, m. *druh klobouku*
27–54

torkiň, –ňe, f.
torkiňa, –ňe, f. *kukuřice*
SSJČ turkyň, turkyně nář., Bš, ČJA III–117
18–41

tragač/trakač, –a, m. *kolečko k dopravě menších nákladů*
SSJČ tragač nář., trakač obl., Bš tragač, ČJA III–163, V–217
33–1

+trachtír, –o/–a, m. *trychtýř, nálevka*
31–51

trdelná, subst. adj. *jitrnicová polévka*
SSJČ trdelnice, trdlovka, Bš trdelnica
26–61

tríska, –e, f. *troubel u dýmky*
SSJČ trýska říd. nář.
26–91

trnke, –nek, plt. f. *švestková povidla*
SSJČ trnky nář. (Bš trnka „švestka“) ČJA I–140
26–46

trohla, –e, f. *truhla na mouku*
(SSJČ truhla ‚někdejší kus nábytku‘) ČJA I–127
Srov.: špižérňa
31–5

trópka, –e, f. *druh drobného cukroví, trubička plněná sněhem*
Srov.: šmiterolka
26–45

tropla, –e, f. *nepálená cihla*
(SSJČ trupel m. řidč. poněk. zast. ‚beztvárný kus hlíny‘) Bš, ČJA I–201
Srov.: koťár/kuťár, kutuvica, vepřák
34–14

třasláček, –čka, m. *konipas*
SSJČ lid. i Bš/Kt třaslák, ČJA II–37
19–51

tvarúžek, –ško, m.
1. zprav. v pl. **tvarúške** *syrečky*
SSJČ obl.mor., Bš, ČJA I–111
26–52
2. *plod lopuchu*
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, patáček 1, žebrácké knuflík (viz knuflík), žebrák
18–7

Ť

+ťihla, –e, f. *cihla*
SSJČ nář., Bš
34–14

ťinťera, –e, f. *pápěrka, odraný osten ptačího pera se zbytkem peří na konci*
(Bš „titěra“) ČJA II–202
Srov.: pimpera
19–41

ťišťák, –o, m.
ťišťenka, –e, f. *druh sukně z potištěného kartounu*
SSJČ nář. tištěnice, tištěnka, Bš tiščenka
Srov.: ťišťená 1
27–24

ťišťená, subst. adj.
1. *druh sukně z potištěného kartounu*
SSJČ nář. tištěnice, tištěnka, Bš tiščenka
Srov.: ťišťák, ťišťenka
27–24
2. *druh zástěry z potištěného kartounu*
27–25

ťohík, –a, m. *sýček*
Bš, ČJA II–33
19–51

ťolipán, –a/–o, m. *vlčí mák (Papaver)*
ČJA II–107
Srov.: kuhótek
18–7

V

vajkslúfka, –e, f. *vycházková hůl z višňového dřeva*
(SSJČ vajkslovka ‚dýmka‘)
27–51

varmoža, –e, f. *usazenina po přepuštění másla*
SSJČ varmuže nář., Bš varmuža

Dem.: varmoška
26–51

vaříka, –e, f. *vařečka*
SSJČ vařejka, vařeka nář., ČJA I–149
31–52

vážisku, –a, n. *važiště, střední část vah pro pár koní (viz obr. 7)*
Bš važišče, ČJA III–138
33–21

vdákat, –če/–á, –áňí ned. *kdákat (o slepici)*
Bš, ČJA III–227
Srov.: kutkudákat
32–55–3

vebleščit viz **nableščit**

védanek, –nko/–nka, m. *vyfouknuté vejce*
SSJČ říd. výdunek, nář. vejdunek, Bš výdumek, ČJA III–234
32–55–2

vedeňí, –í, n. ve fraz. **má dlóhí vedeňí** *je nedovtipný, nechápavý*
expr.
29–16

vedlivá adv. i prep. (+2.p.) *vedle*
Bš, ČJA V–380
46–5

vedubévat, –ám, –áňí dok. *dobývat pařezy*
ČJA II–83
Srov.: vekupávat
32–9

vehladňené, adj. *vyhládlý*: Te seš vehladňená, tes furt tancuvala!
SSJČ vyhládnout, Bš vyhladěný
26–1

veklózet, –ím, veklozené ned. *čistit studnu*
(SSJČ vyklízet v ob. významu), ČJA I–219
32–22

vekupávat, –ám, –áňí ned**.** *dobývat pařezy*
ČJA II–83
Srov.: vedubévat
32–9

veličanské, adj. *velikánský*
Bš veličanzgrý, ČJA I–51
20–13

+Velkunuc, –i, f. *Velikonoce*
SSJČ velkonoc zast. a nář., ČJA II–212
44–31

veminku, –a, n. ve spoj. **kuzí veminku** *pomněnka (Myosotis)*
Srov.: rebí vučku (viz vučku), vučičku Panenke Marije
ČJA II–113
18–7

vémňena, –e, f. *výměnek*
SSJČ výměna nář., Bš
32–11, 38–32

veoblíkat se, –ám se, –ané dok. *nastrojit se*: Ta se ale veoblíkala! Přišla celá veoblíkaná, jak na svarbo.
27–1

véprsk, –a, m. *mladý výhonek*
(Bš výprysky „na poli dětelinovém co vyprsklo, vypučelo“)
Srov.: mlaďič
18–11

vepřák, –a/–o, m. *nepálená cihla*
SSJČ nář., Bš vepřovica, ČJA I–201
Srov.: kutuvica, koťár/kuťár, tropla
34–14

veronka, –e, f. *slunéčko sedmitečné*
SSJČ verunka nář., Bš, ČJA II–47
Srov.: pólinka
19–92

veřtát, –o, m. *tkalcovský stav*
SSJČ veřtat nář.
34–42

veškvářet, –ím, veškvařené ned. *škvařit sádlo*
ČJA I–123
Srov.: ruspóščet
26–33, 34–5

vétučka, –e, f. *výztuž hlavy u kola vozu (viz obr. 10)*
SSJČ výtočka nář., ČJA III–143
33–23

vévuz, –o/–a, m. *úvoz*
SSJČ vývoz nář., Bš, ČJA II–144
33–9

vezibláč, –a, m.
vezíblenec, –nca, m.
veziblina, –e, f.
vezíblón, –a, m. *hubený člověk*
expr.
SSJČ řidč. expr. vyzáblina, Bš vyzíblina „hubená vyzáblá osoba nebo věc"
20–14

vezíblé, adj. *velmi hubený (o člověku)*
SSJČ vyzáblý, Bš vyzíblý
Srov.: bídné
20–14

vichura/vichora, –e, m.
vichorec, –rca, m. *vichřice*
SSJČ zast. a nář. vichorec, Bš víchora
11–33

vincek, –cka, m. *malá násypná železná kamínka*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–172
Srov.: butek, kanónek, kutílek
31–6

vitka, –e, f. *lopata na vátí obilí*
(Bš vítka „větí obilí") ČJA III–88
Srov.: lupata, vjejica, vjejička
32–3, 32–46–3

vjejica, –e, f.
vjejička, –e, f. *lopata na vátí obilí*
SSJČ zast. a nář. vějička, Bš vějačka, ČJA III–88

Srov.: lupata, vitka
32–3, 32–46–3

vojsko, –a, n. ve spoj. **maňískovo vojsko** *bramborové šišky*
Srov.: čuráčkovo procesí (viz procesí), šefcofšťí kloci (viz klok), šolánke 1, škrceňí pepci (viz pepek)
26–69

vokázat, –žo, –ané (+4.p.) dok. *ukázat*
SSJČ okázat zast. a nář.
23–51

vokazuvat, –ojo (+4.p.), ned. *ukazovat*
SSJČ okazovat zast. a nář.
23–51

voklapóšené, adj. *zvadlý (o rostlině)*: Tem ibišek je takuvé voklapóšené, ňic s teho nebode.
Bš klapoušit „vadnout", zklapoušelá
18–11

voklihlé, adj. *zklihovatělý na povrchu (zprav. tvaroh nebo sýr)*
SSJČ oklihlý říd.
26–53

voklihnót, –o, dok. *stát se na povrchu zklihovatělým (zprav. o tvarohu nebo o sýru)*
SSJČ oklihnout říd.
26–53

volhanec viz **holhanec**
volskí hochu viz **hochu**
vopštrliz viz **vuštrliz**

voraz, –o, m. *přestávka pro odpočinek (zprav. při práci)*
29–73–5

vorazit, –ím, dok. *odpočinout si, přerušit práci*
29–73–5

voskoruša, –e, f. *jeřáb oskeruše*
SSJČ oskoruše nář., Bš oskoruša
18–25

vošoplstané viz **hošoplstané**

vrča, –e, m. i f. *bručoun*
expr.
SSJČ expr., nář. vrčák, Bš
Srov.: brblón, hobrblanec
29–54–4

vubar, –o, m.
vubara, –e, f. *ovar*
SSJČ ovar, ČJA I–118, V–322
26–65

vubříslu, –a, n. *povříslo*
SSJČ nář., Bš obřislo, ČJA III–70, V–262
32–46–1

vucáď/vucaď adv. *odsud*
SSJČ odsáď, odsaď nář., Bš vocáď, vucád
46–3

vučičku, –a, n. ve spoj**. vučičku Panenke Marije** (zprav. v pl. **vučička P. M.**) *pomněnka (Myosotis)*
SSJČ očička Panenky Marie lid., ČJA II–113
Srov.: kuzí veminku (viz veminku), rebí vučku (viz vučku)
18–7

vučku, –a, n. ve spoj. **rebí vučku** *pomněnka (Myosotis)*
SSJČ rybí očko lid., Bš, ČJA II–113
Srov.: kuzí veminku (viz veminku), vučičku
18–7

vudmňek, –o, m. *obleva*
SSJČ odměk nář., Bš, ČJA II–167
Srov.: puleva
11–24

vuďič, –a, m. *ramena u dřevěných plužních koleček (viz obr. 9)*
Bš, ČJA III–48
Srov.: drábica, ramínka
32–42–3

vuďífka, –e, f. *velký šátek, plachta na chování dětí*
(SSJČ odívka nář. ‚součást svrchního oděvu, pláštík') Bš
Srov.: chúva, kunéška
25–64, 31–41

vuhláfka, –e, f.
vuhlavek, –fko/–fka, m. *ošití bijáku cepu (viz obr. 3)*
Bš ohlavek, ČJA III–78
Srov.: zhlavík/zlavík 1
32–3

vuhňipara, –e, f. *kožní onemocnění, opar na rtech*
SSJČ ohnipara nář., Bš
Srov.: vupéř, zema
24–41

vuje, –ete, n. *oj vozu (viz obr. 7)*
SSJČ nář. i Bš oje, ČJA III–130
33–21

vuklóska, –e, f. *náledí*
Bš, ČJA II–164
Srov.: klózavina, leduvica, vumrzafka, vumrzák
11–23

vukrožek viz **vuskrožek**

vukřít, –ijo, –íté dok. *okřát*
SSJČ okřát, Bš
24–23

vukulivá adv. i prep. (+2.p.) *okolo*
46–5, 46–8

vukúrek, –rko, m. *okurka*
SSJČ okurek obl. mor., ČJA I–102
18–55

vumrzafka, –e, f.
vumrzák, –o/–a, m. *námraza, náledí*
Srov.: klózavina, leduvica, vuklóska
11–23

vumuk, –o, m. *šťáva z pečeného masa*
26–33

vupéř, –a, m. *kožní onemocnění, opar na rtech*
Bš vopar

Srov.: vuhňipara, zema
24–41

vuplutňa, –ňe, f.
vuplutňica, –e, f.
vupluť, –ťi, f. *oploteň*
SSJČ nář. oploť ‚oplocení, ploť', Bš oplotek, voploteň, ČJA III–17
32–21

vuprskané, adj. ve spoj. **je vuprskaná** *je březí (o koze)*
19–23

vuraňisku, –a, n. *oraniště, zorané pole*
SSJČ oranisko nář.
32–42

vus, –a, m. *vosa*
SSJČ vos f. zast. a nář., Bš vos m., ČJA II–50
19–93

vuska, –e, f. *náprava vozu (viz obr. 7)*
ČJA III–142
33–21

vuskrožek/vustrožek/vuškrožek/vukrožek, –ško, m. *ohryzek*
18–35

vustatke, –ú, m. plt. *poslední dny masopustu*
SSJČ ostatky obl. mor. a zast. ob., Bš, ČJA II–205
44–2

vustatňík, –a, m., zprav. v pl. **vustatňící** *masopustní průvod*
ČJA II–206
Srov.: maškaráďí
44–2

vusťina, –e, f. (zprav. v pl. **vusťine**) *osina u obilí*
SSJČ ostina říd., Bš ostí „ostiny"
Srov.: fós 1
18–4

vusuzluk/vuslzuk/vusuzuk, –o/–a, m. *část dýmky*
26–91

vuškrhél, –a, m. *ošklivý člověk*
expr.
Srov.: škaríd, škarida
20–24–24

vuštrliz/vopštrliz, –o/–a, m. *zbytky neotrhaného ovoce*
18–35–3

vutáď adv. *odtud*
SSJČ odtáď nář., Bš votátok
46–3

vutmňet, dok. *opozdit se, přijít až za tmy*
Bš otmět
47–5

vuvesňisku, –a, n. ovesné strniště
SSJČ ovesnisko nář., Bš
32–41

vužralé franta viz **franta**

Z

zabóďit se, –í se, je –ení dok. *zamračit se, je zamračeno (o počasí, o obloze)*
SSJČ zaboudit se nář.
11–26

zabzďit/zabzďet viz **bzďit**

začepkuvat, –ojo/–ujo, –uvané (+4. p.) dok. *zavřít láhev zátkou*: Já sem se jen lízla a hned sem tu flašu začepkuvala. Před každém stála flaša vína, plná, začepkuvaná.
SSJČ začepovat (Bš čepek „zátka“)
31–51

zadamfuvat, –ujo, –uvané dok. *silně zatopit*
Srov.: rusfajruvat, ruzdamfčit, zahajcuvat/zahicuvat
31–6

zadek, –tko/–tka, m. *zadina při čištění obilí*
ČJA III–93
32–46–3

zadňí ramena viz **ramena**

zahajcuvať/zahicuvat, –ujo, –uvané dok. *silně zatopit*
Srov.: rusfajruvat, ruzdamfčit, zadamfuvat
31–6

zaječí melí viz **melí** 2
zaječí zelí viz **zelí** 2

zajíc, –a, m. *králík*
(SSJČ ‚polní hlodavec') ČJA III–219
32–59

zajícuvá, f., subst. adj. *omáčka ke králičímu masu*
26–64

zaláduvat, –ojo/–ujo, –uvané dok. *přiložit do kamen*
expr.
SSJČ ládovat, naládovat
31–6

zaligruvat, –ojo/–ujo, –uvané dok. *zavřít vrata/dveře na závoru/zástrčku*
SSJČ zariglovat
Srov.: zapřít
31–32

zalíknót, –o, –oté dok.
zalikuvat, –ujo, –uvané dok. *zatáhnout svatebčanům cestu při svatebním průvodu*
SSJČ zalikovat, zalíknout nář., Bš zálik „slavnostní uzavření cesty svatebčanům"
44–1

zamčít, –u, –ené dok. *zamknout*
Bš zamčit, ČJA I–192
31–32

zametaňica, –e, f. *sněhová vánice*
expr.
ČJA II–162
Srov.: fijavica, puvija
11–24

zamhlít (se), –í (se), je zamhlenu dok. *zamlžit se, je zamlženo*
SSJČ obl. mor., Bš zamhľet sa
11–25

zámňeť viz **námňeť**

zámura, –e, m. i f. *tělesně slabý člověk*
expr.
SSJČ zámora obl., Bš „zmořený člověk, zdechlina“
Dem.: zámurka
Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuťinář, sochuprd, zdechlina, zdechlón
20–16

zapackat, –ám, dok.
zapackuvat, –ojo/–ujo, dok. *klopýtnout*
SSJČ zapackat, zapackovat nář., Bš, ČJA I–66
23–32

zapříhnót, –o, zapřížené/zapříhnoté/zapříhlé dok. *zapřáhnout*
Bš zapříhlý
33–41

zapřít, –o, –ené dok. *zavřít dveře/vrata na závoru/zástrčku*
Bš
Srov.: zaligruvat
31–32

zapšóknót, –o, zapšóklé dok. *slabě (za)topit*
expr.
Srov.: bzďit, pusmraďit
31–6

zároblík viz **róblík**

zátučina, –e, f. *zatáčka*
SSJČ zátočina říd., Bš/Kt, ČJA II–147
Dem.: zátučinka
33–9

zavazet, –ím, ned. *překážet, stát v cestě*
SSJČ obl. mor., Bš zavazat, ČJA I–64
29–74–4

závjeť, –ťi, f. *závěj*
ČJA II–160 (pl.)
Srov.: námňeť, zámňeť
11–24

zbihat, –ám, –áňí (+4.p.) ned. *zdvihat, zvedat*
Bš zbíhat
23–52

zbihnót, –o, zbižené dok. *zdvihnout, zvednout*
Bš zbíhat
23–52

zbrk, –a, m. *ztřeštěnec, popleta*
expr.
SSJČ zbrklík
Srov.: pobóchanec, pofrťelec, puťapanec
29–14, 29–51–2

zbóraňina, –e, f.
zbur, –o, m.
zbuřisku, –a, n. *sešlé stavení na spadnutí*
SSJČ nář. zbor, zbořisko, obl. mor. zbořenisko
Dem.: zbóraňinka
31–12

zbříďit se, –ím se, –ené dok. *zbláznit se*
SSJČ nář., Bš
24–13

zbřinkat, –ám, –ané (+4.p.) dok. *zbít někoho*
expr.
23–6

zbur viz **zbóraňina**
zbuřisku viz **zbóraňina**

zdafke, –ú, plt. m. *svatební obřad*
SSJČ zdavky nář., Bš zdavka, ČJA I–14
Srov.: svarba
43–7, 44–1

zdechlé, adj. *líný*
Bš, ČJA I–75
29–72–12

zdechlina, –e, f.
zdechlón, –a, m. *tělesně slabý člověk*
expr.

(SSJČ zhrub. zdechlina ‚nadávka člověku nebo zvířeti', Bš zdechlý „líný")
Srov.: nedoživec, scíplák 1, scíplina, sóchuťinář 1, sochuprd, zámura
20–16

zďelat, –ám, –ané (+4.p.) dok. s*undat*: Pučkéte, až se zďelám kabát.
SSJČ sdělat zast. a obl., Bš, ČJA I–157
23–52

zďešenec, –nca, m. *třezalka tečkovaná (Hypericum)*
Bš
18–6

zdrclé/zdrnclé, adj.
zdrnďené, adj. *sražený (o mléce)*
expr.
SSJČ zdrcnout se
26–5

zdujke, –ú, plt. m. *první mléko po otelení*
SSJČ zdojky nář., Bš zdojky pl. f., ČJA III–174
Srov.: famfola
19–26, 32–52–4

zehřit, –ijo, –íté (+4.p.) dok. *ohřát*: Zehříté goláš je nélepší.
SSJČ nář.
26–22

zelí, –í, n.
1. ve spoj. **keselí zelí** *šťovík (Rumex)*
ČJA II–117
Srov.: keselina, kuzí melí (viz melí 1) ščavlík
18–7
2. ve spoj. **zaječí zelí** *šťavel (Oxalis)*
SSJČ lid. ‚název rostliny janovec', Bš zajačí zelé, ČJA II–94
Srov.: zaječí melí (viz melí 2), zajičí chlíb (viz chlíb)
18–7

zema, –e, f. *kožní onemocnění, opar na rtech*: Verazila se mňe zema na peskách.
Srov.: vupéř, vuhňipara
24–41

zemlet, zemelo, zemleté/zemlené (+4.p.) dok. *umlít*
ČJA I–141
34–51

zemskí japku viz **japku**

zerz, –o, m. *rez*
SSJČ nář., Bš, ČJA I–218
16–2

zezolka, –e, f. *kukačka*
SSJČ zezulka zast. lid., Bš/Kt, ČJA II–34
19–51

zgrblant viz **skrblant**

zhlavec/zlavec, –fca, m. *polštář*
SSJČ zhlavec nář., Bš, ČJA I–162
31–42

zhlavík/zlavík –a, m.
1. *ošití bijáku cepu (viz obr. 3)*
ČJA III–78
Srov.: vuhláfka, vuhlavek
32–3
2. *příčný trámek hrabí (viz obr. 2)*
Bš, ČJA III–103
32–3

zhňilák, –a, m.
zhňilina, –e, m. i f.
zhňilón, –a m. *lenoch*
expr.
Bš zhnilák
Srov.: neďeláč, nepracant, scíplák 2
29–72–12

zlavec viz **zhlavec**
zlavík viz **zhlavík**

zliskat (+4.p.) dok. *nafackovat někomu*: Nežádé se mňe. Já ťe tak zliskám!
expr.
SSJČ obl. mor., Bš liskat
23–6

zluďéj, –eja, m. *jalový, bujně rostoucí výhon stromu*
SSJČ zloděj nář. ‚vlk‘

Srov.: ďivučák
18–11

zlumec, –mca, m. *zlomený strom*
Bš „větrem zlomený strom“
18–2

zmula, –e, f. *rokle, výmol*
SSJČ zmola obl. mor.
12–22

zmrhalka, –e, f. *svobodná matka*
SSJČ obl. mor., Bš, ČJA I–16
30–22

zob, –o, m. *hřeb u bran* (*viz obr. 4*)
ČJA III–51
Srov.: hřebík
32–42–4

zrichtuvat, –ojo/–ujo, –ované (+4.p) dok. *zničit, udělat nepořádek*: Ten vjetr mo tak zrichtovál zahradu. Gdo ťe tak zrichtovál?
expr.
29–74–6

zuftnaté, adj. *šťavnatý (o mase)*
SSJČ zast. zoft
26–3

Ž

žaba, –e, f. ve spoj. **strnčná žaba** *ropucha*
Bš, ČJA II–65
19–7

žapka, –e, f.
1. *podložka u zákolníku (viz obr. 10)*
(SSJČ žabka ‚co připomíná malou žábu‘) Bš, ČJA III–145
Srov.: káčirek, lónek, platlónek
33–21
2. *zákolník (viz obr. 10)*
(SSJČ žabka ‚co připomíná malou žábu‘) Bš, ČJA III–144
33–21

žberce, –e, n. *hřebelec*
ČJA III–197
Srov.: hřebla
32–51–4

žbloňa, –ňe, f. *škraloup na mléce*
ČJA I–106
Srov.: blaňa, kúža
26–5

žderc, –o/–a, m. *kaše*
(Bš ždercat „drcat, šťouchat“)
26–66

ždóchat, –ám, (do+2.p.) ned. *šťouchat, žduchat*: Neždóché do ňé!
SSJČ nář., Bš, ČJA V–432 – u všech žduchat
23–6

žebrácké knuflík viz **knuflík**

žebrák, –a, m. (zprav. v pl. **žebráke)** *plod lopuchu*
Bš, ČJA II–118
Srov.: bapka 1, knuflík, kutačka, lepáček, patáček 2, tvarúžek 2, žebrácké knuflík (viz knuflík)
18–7

žebřík, –a/–o, m.
žebříček, –čka, m.
žebřinka, –e, f. *opěradlo trakaře*
SSJČ žebříček, ČJA III–164
Srov.: šibeňica/šíbeňica
33–1

žemlička, –e, f. *houska*
(SSJČ dem. ‚bílé pečivo kulatého tvaru s rýhou uprostřed‘) ČJA I–137
Srov.: pletínka
26–42

žica/žlica, –e, f. *lžíce (zprav. polévková)*
SSJČ nář. žlice, Bš
31–52

žička/žlička, –e, f. *kávová lžička*
31–52

židlu, –a, n.
1. *žihadlo*
Bš
19–9
2. *pramen*
SSJČ žídlo zast. a nář., Bš
12–41
3. *vážka*
ČJA II–49
Srov.: šidlu, haďí hlava, kuňí hlava (viz hlava)
19–93

žila,–e, f. *pomlázka, svazek prutů*
SSJČ žíla nář., ČJA II–215
44–31

žímat, –o/–ám, vežímané (+4.p.) ned. *ždímat*
Bš, ČJA I–167
Odvoz.: **ve–, na– se**
28–51

žingla, –e, f.
1. *jehla*
SSJČ žingle nář., Bš
34–43
2. ve fraz**. je jako žingla** *o hubeném člověku*
expr.
Srov.: chrást 1, lať 2, ščava, tečka
20–14

žitňisku, –a, n. *strniště po žitě*
SSJČ žitnisko nář., Bš, ČJA III–74
32–41

žížeň, –žňe, f. *žízeň*
SSJČ zast. a obl.
26–8

žlatec viz **šlatec**
žlica viz **žica**
žlička viz **žička**

žňa, –ú, plt. n. *žně, sklizeň obilí*
ČJA III–57
32–46

žofan viz **šofan**
žofánek viz **šofánek**

žuk, –o, m. ve fraz. **je tma jak v žuko** *velká tma*
expr.
(SSJČ žok ‚pytel')
Srov.: ďupa 2, mňech
10–6

žvanec, –nca, m. *trs ovoce*
(SSJČ expr. ‚něco zmačkaného') Bš žvanec hroznů, ČJA II–6
Srov.: chomáč, rompál
18–35–3

žvéchat, –ám, pužvéchané ned. *žvýkat*
SSJČ žvejkat, Bš žvíchat, žváchat
Odvoz.: **du–, pu–, pře–, ruz–**
19–2

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1 Máselnice (26-51)

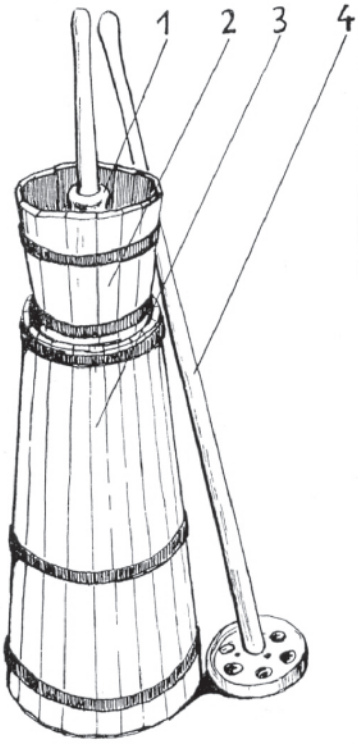

masňica
masňička
maslinka

1 **kutóček**

2 **klubóček**

3 **masňica, masňička, maslinka**

4 **sklókačka, sklókač, sklókadlu, húlka**

Obr. 2 Dřevěné hrábě (32-3)

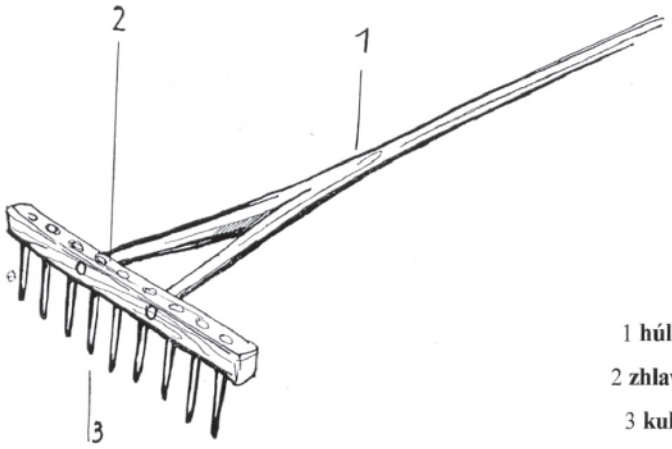

hrabje

1 **húlka**

2 **zhlavík/zlavík**

3 **kulke**, zobe

Obr. 3 Kosa (32-3)

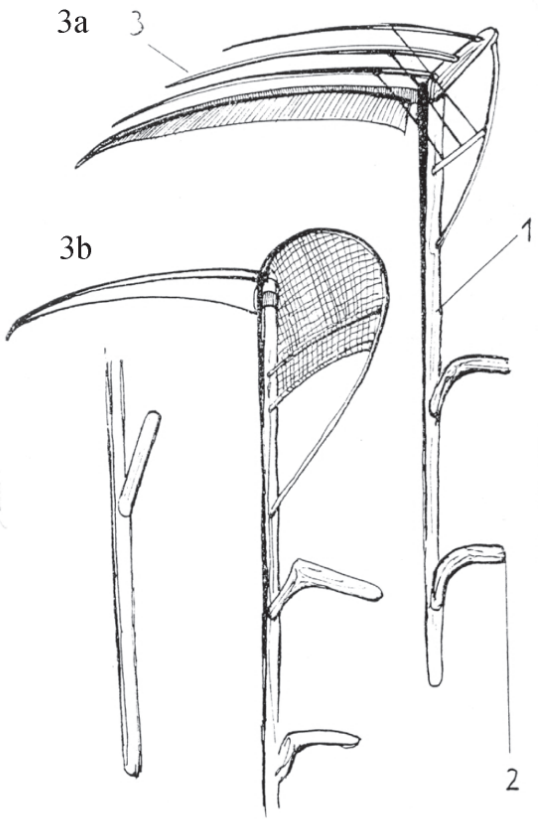

3a hrabica

3b **lopák, plácačka**

1 **kusisku**

2 držadlu, **kločka, róčka, rokuvidlu**

3 **prst**, ružeň

Cep (32-3)

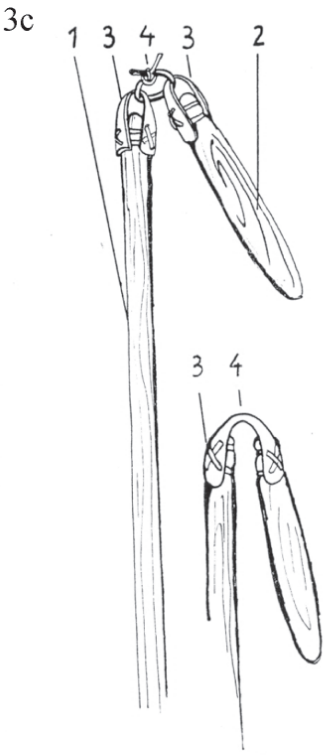

3c cep

1 **húlka**

2 **cepíc**

3 **vuhláfka, vuhlavek, zhlavík/zlavík**

4 **řemínek**

Obr. 4 Brány (32-42-4)
bráne

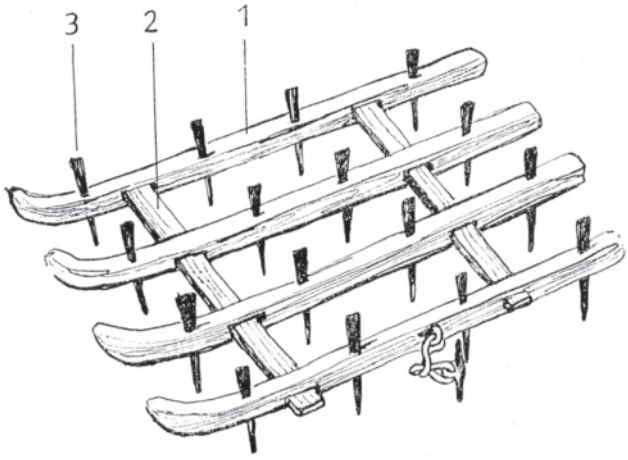

1 paprsek
2 **příčka, mečík, svlak**
3 **hřebík, zob**

Obr. 5 Rádlo (32-42-2)
radlu, vevurávač

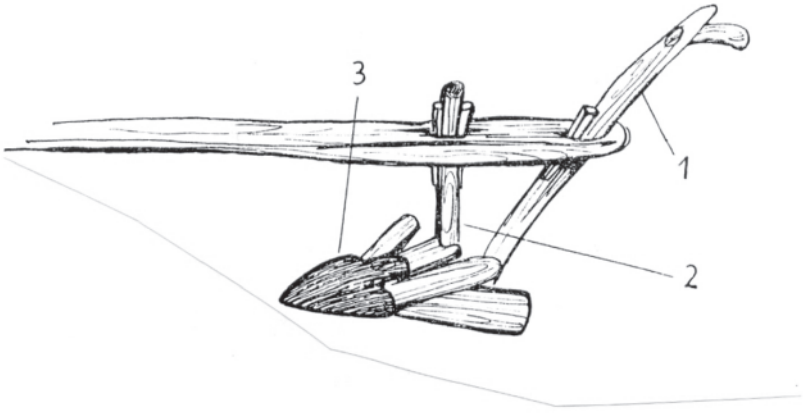

1 kleč
2 **slobica**
3 **náradelňík, náradňík, špica**, radlica

Obr. 6 Pluh (33-42-2)
ploh, rochadlu

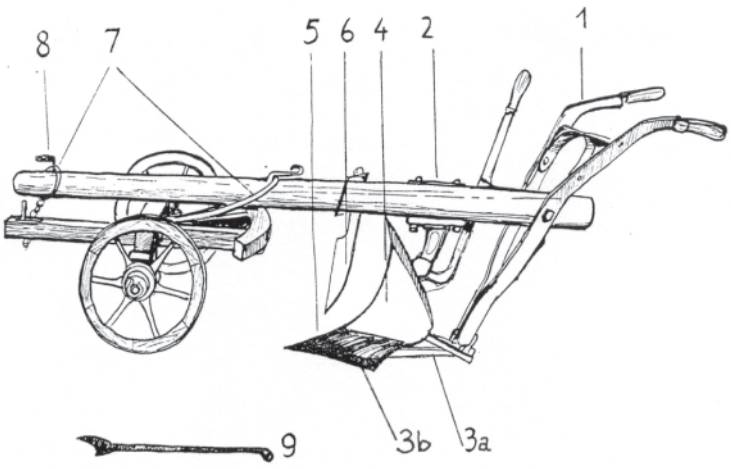

1 kleč, kleče, **klišče**
2 **slobica**
3a **splaz**
3b **pudešva/putšva**
4 **deska, plutna**
5 **náklad**, radlica
6 krujidlu, **núž**
7 **hóžva, hóžev**
8 přetikač, přetekač
9 vutka

Obr. 7 Předek vozu (33-21)

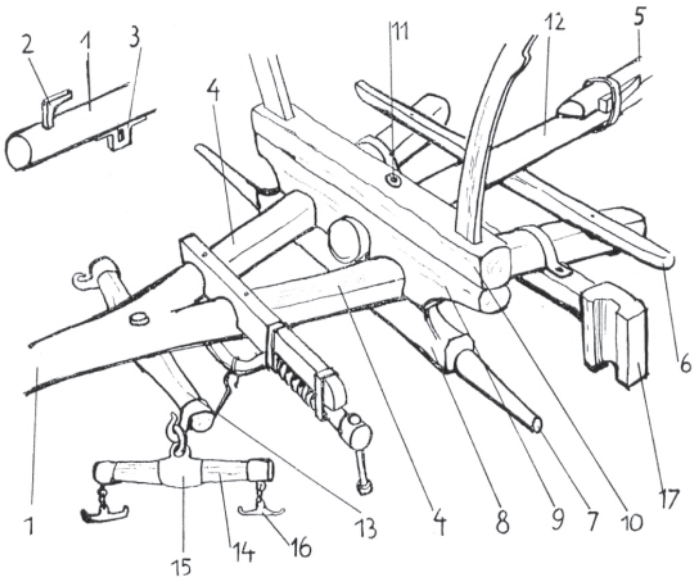

1 **vuje**
2 **káčirek**
3 furmánek
4 ramena
5 **zadňí ramena, ramena**
6 **pudížď, pudížďa, puďíška/puťíška**
7 **vuska**, vusa
8 **akštuk, apštuk**
9 **stulička**
10 **násad**
11 **svurňík**
12 ruzvura
13 **vážisku**
14 **brce**
15 **cochta**
16 **róblík, réglík, zároblík**
17 **pracna, špalek, šlajfuc, šlajfholc**

Obr. 8 Koňský postroj (33-42)
(kuňské) pustruj, kšíre

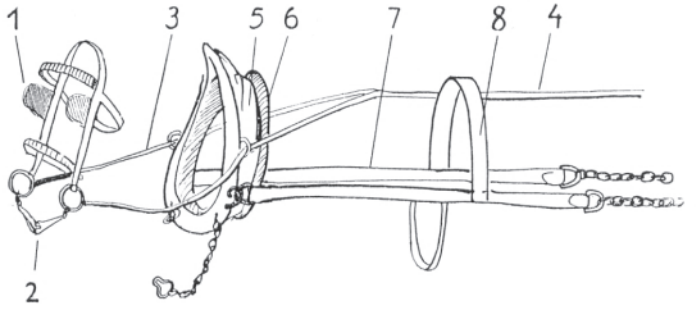

Krční jařmo dobytka (33-42)
kramolec/kramholec, krpadlu

1 klapke
2 hoďidlu, **hozď'idlu, klozna, kloznáňí/gloznáňí**
3 **sťihél**
4 vuprať
5 **kleče**
6 **putklad, pedoška, pedoša, fotru**
7 **pubučák**
8 **svršec**, puřbetňík

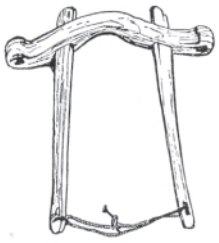

Obr. 9 Plužní kolečka (32-42-3)
kulečka

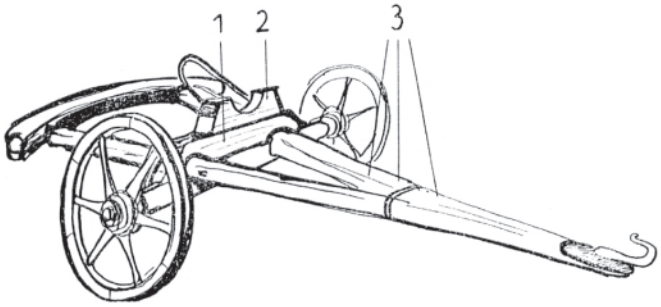

1 **hóžev, hóžva**

2 **putkladek, stulička**

3 **voďič, ramínka, drábica**

Obr. 10 Kolo od vozu (33-23)
kulu

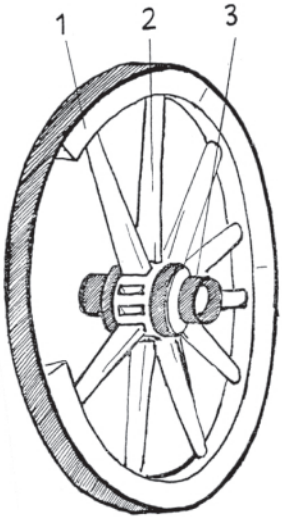

1 lókuť

2 špica

3 **vétučka**

4 **lónek, platlónek, žapka, káčirek**
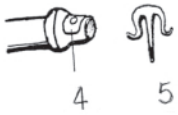
5 **žapka**